

Aija Hylkilä

Seikkailukasvatus varhaiskasvatuksessa

Seikkailukasvatuksellinen menetelmäopas varhaiskasvatukseen

Opinnäytetyö

Syksy 2018

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Aija Hylkilä

Työn nimi: Seikkailukasvatus varhaiskasvatuksessa – Seikkailukasvatuksellinen menetelmäopas varhaiskasvatukseen

Ohjaaja: Helena Järvi

Vuosi: 2018

Sivumäärä: 50

Liitteiden lukumäärä: 1

Toiminnallisen opinnäytetyöni aiheena oli seikkailukasvatuksen käyttö varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöni tavoitteena oli kokeilla, kuinka seikkailukasvatukselliset menetelmät soveltuvat varhaiskasvatukseen ja työstää kokeilujen pohjalta seikkailukasvatuksen menetelmäopas toimeksiantajan käyttöön. Työn toimeksiantajana toimi Seinäjoella toimiva yksityinen liikuntapainotteinen päiväkotijump. Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus muodostui viidestä seikkailukasvatustuokiosta, jotka ohjasin päiväkodin esikouluryhmälle toimintakaudella 2017-2018.

Seikkailukasvatuksella tarkoitetaan kokemuksellista ja elämyksellistä käytännön kasvatustapausta, jossa seikkailutoimintaa hyväksikäyttäen ihmisen kasvu ja oppiminen rakentuvat toivottuun suuntaan. Siinä korostetaan osallistujan omaa aktiivisuutta ja vastuuta toiminnan onnistumisesta. Menetelmän avulla voidaan vaikuttaa positiivisesta osallistujan itsetuntoon ja minäkuvaan, sekä harjoitella ryhmässä toimimista ja vuorovaikutusta muiden kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lasten osallisuutta ja tarjota monipuolista pedagogista toimintaa ja siksi seikkailukasvatuksen kaltaisilla toiminnallisilla ja osallistavilla menetelmillä on paikkansa varhaiskasvatuksessa.

Seikkailukasvatustuokiot olivat onnistuneita ja lapset oppivat niiden aikana monia uusia taitoja. Seikkailutuokioiden keskeisenä ideana oli, että tehtävissä onnistuakseen ryhmä tarvitsee jokaisen osallistujan panosta. Seikkailutuokioiden aikana lapset oppivat toimimaan ryhmänä ja toisten huomioonottaminen parani selkeästi. Tämän lisäksi lapset oppivat retkeilytaitoja ja luonnossa toimimista, joka puolestaan lisää itseluottamusta ja pystyvyyden tunnetta. Opinnäytetyöni osoitti, että seikkailukasvatus voi olla toimiva menetelmä myös varhaiskasvatuksessa.

Avainsanat: Seikkailukasvatus, varhaiskasvatus, menetelmäopas

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme of Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author: Aija Hylkilä

Title of thesis: Adventure education in early childhood education – Method guide of adventure education for kindergarden

Supervisor: Helena Järvi

Year: 2018

Number of pages: 50

Number of appendices: 1

The idea of this functional thesis was to find out how adventure education works in early childhood education. I worked in cooperation with the day care centre Jump, which is a private day care centre in Seinäjoki. The functional part of this thesis comprehended of five adventure education sessions, which were carried out with preschool group of Jump in season 2017-2018. Based on these adventure sessions, I created a method guide of adventure education for kindergarden.

Adventure education is an experiential and active way of learning new things. This method uses adventures as an instrument for participants to learn something new about themselves and others. In adventure education it is important that participants can be active and that they can take responsibility for their own actions. Adventure education can have positive influence on the self-esteem of the participants and during adventures participants can practice teamwork and interaction with others.

The adventure education moments that we had were successful and children learned many new things during them. They learned group work and how to take care of others. The main idea of our Adventures were that everyone is important and the group needs everyone to participate. This thesis proved, that adventure education can be a functional method also used in early childhood education.

Keywords: Adventure education, Early childhood education, Method guide

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA.....	7
2.1 Tausta, tavoitteet ja kehittämistehtävä.....	7
2.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	8
2.3 Opinnäytetyön toimeksiantaja.....	10
2.4 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta.....	11
2.5 Opinnäytetyön toteutus ja aikataulu.....	12
3 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ.....	15
3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö vastaa työelämän tarpeisiin.....	15
3.2 Muita varhaiskasvatuksen seikkailua käsitteleviä opinnäytetöitä.....	16
4 SEIKKAILUKASVATUS.....	18
4.1 Seikkailun määritelmä.....	18
4.2 Seikkailukasvatus.....	19
4.3 Laadukkaan seikkailukasvatuksen tunnuspiirteet.....	22
5 SEIKKAILUKASVATUKSEN MAHDOLLISUUDET VARHAISKASVATUKSESSA.....	27
5.1 Varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet.....	27
5.2 Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys.....	28
5.3 Seikkailukasvatus tukee varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita.....	29
6 LAPSEN KEHITYKSEN TUKEMINEN SEIKKAILUKASVATUKSEN AVULLA.....	31
6.1 Vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen tukeminen seikkailukasvatuksen avulla.....	31
6.2 Liikunnallisten taitojen kehittäminen seikkailukasvatuksen avulla.....	33
6.3 Seikkailukasvatus oppimisvaikeuksista kärsivien lasten tukemisessa.....	34
6.4 Seikkailukasvatus vahvistaa lapsen ympäristö- ja luontosuhdetta.....	35

7 MENETELMÄOPPAAN SUUNNITTELU JA TOTEUSPROSESSIN	
KUVAUS	37
7.1 Toiminnallinen toteutus	37
7.2 Menetelmäopas.....	41
8 YHTEENVETO JA ARVIOINTI PROSESSISTA.....	43
LÄHTEET	47
LIITTEET.....	51

1 JOHDANTO

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli käytännön kautta kokeilla, kuinka seikkailukasvatus soveltuu menetelmäksi varhaiskasvatukseen. Aihe kumpusi aiemmasta työkokemuksestani seikkailukasvatuksen parista. Työni on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka kehittämistehtävänä on laatia seikkailukasvatuksen menetelmäopas toimeksiantajana toimineen päiväkodin käyttöön. Tavoitteena on, että menetelmäopas perehdyttää varhaiskasvattajan seikkailukasvatuksen ajatukseen, sekä antaa mahdollisuuksia menetelmän kokeilemiseen valmiiden seikkailutuokioiden muodossa.

Opetushallituksen laatimat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016, 20) korostavat lasten osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa itseään ja omaa toimintaansa koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys pohjautuu ajatukseen jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristönsä kanssa. Lasten oppiminen on kokonaisvaltaista ja oppimista tapahtuu kaikkialla lasten loputtoman uteliaisuuden siivittämänä.

Seikkailukasvatus pohjautuu oppimismenetelmänä kokemuksellisuuteen, elämyksellisuuteen, sekä yhteistoiminnallisuuteen. Siihen kuuluu vahvasti osallistujan tukeminen osallisuuteen niin tavoitteiden ja toiminnan määrittämisessä, kuin myös vastuunottamisessa omasta ja yhteisestä toiminnasta. (Suomen nuorisokeskukset ry. [Viitattu 17.9.2018.]

Seikkailukasvatuksen avulla on mahdollista vastata varhaiskasvatuslain ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman asettamiin tavoitteisiin. Toiminnallisilla ja kokonaisvaltaisilla menetelmillä on mahdollista lisätä lasten osallisuutta, keskinäistä vuorovaikusta, yhteistyötä ja toisten kunnioittamista. Seikkailukasvatus on kasvatusta liikunnan avulla ja se avaa mahdollisuuden uusien asioiden oppimiseen toiminnallisella tavalla. Toiminnallisuutta lisäämällä voidaan edesauttaa liikuntasuosittelusten täyttymistä, sekä positiivisen luontosuhteen kehittymistä. Lisäksi seikkailukasvatuksen avulla on mahdollista vastata erilaisten oppijoiden tarpeisiin.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

2.1 Tausta, tavoitteet ja kehittämistehtävä

Ajatus opinnäytetyöhöni syntyi alun perin oman työhistoriani ja koulutukseni kautta. Olen ensimmäiseltä koulutukseltani liikunnanohjaaja AMK ja olen aiemmassa työssäni käyttänyt seikkailukasvatuksellisia menetelmiä lasten ja nuorten kanssa. Työssäni huomasin menetelmän vaikuttavan positiivisesti osallistujien itsetuntoon, sekä ryhmän yhteistoiminnan kehittymiseen. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2015, 73-74.) opastavat, että opinnäytetyön aiheen valinnassa yksi hyvä vaihtoehto on valita itselle tuttu aihe, jonka alueelta lähteä etsimään täsmällistä opinnäytetyön aihetta. He jatkavat, että tutun aiheen valinnan etuna on se, että tutkijalla on jo valmiiksi tietoja ja ymmärrystä tutkittavasta aiheesta.

Seikkailukasvatus on toiminnallinen, kokemuksellinen ja elämyksellinen käytännön kasvatuserä, jossa seikkailutoimintaa hyväksikäyttäen ihmisen kasvu ja oppiminen rakentuvat toivottuun suuntaan (Karppinen 2010, 118). Aloittaessani sosiologiopinnot minulla oli jo mielessä tähän aiheeseen liittyvä opinnäytetyö, mutta silloin ajattelin opinnäytetyön suuntautuvan nuorten puolelle. Opintojeni edetessä työlistyini liikuntapainotteiseen päiväkotiin ja uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden innoittamana ryhdyin pohtimaan seikkailukasvatuksen käyttöä myös varhaiskasvatuksen puolella.

Opetushallituksen laatimat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016, 20) korostavat lasten osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa itseään ja omaa toimintaansa koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys pohjautuu ajatukseen jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristönsä kanssa. Lasten oppiminen on kokonaisvaltaista ja oppimista tapahtuu kaikkialla lasten loputtoman uteliaisuuden siivittämänä.

Seikkailukasvatus pohjautuu oppimismenetelmänä kokemuksellisuuteen, elämyksellisuuteen, sekä yhteistoiminnallisuuteen. Siihen kuuluu vahvasti osallistujan tuke-

minen osallisuuteen niin tavoitteiden ja toiminnan määrittämisessä, kuin myös vastuunottamisessa omasta ja yhteisestä toiminnasta. (Suomen nuorisokeskukset ry. [Viitattu 17.9.2018.]

Perehdyttyäni opinnoissani varhaiskasvatustalakiin, sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ymmärsin, että seikkailukasvatuksen avulla on mahdollista vastata varhaiskasvatukselle asetettuihin tavoitteisiin uudella, toiminnallisella tavalla. Tämän oivalluksen jälkeen innostuin aiheesta ja ehdotin seikkailukasvatukseen liittyvää opinnäytetyötä työpaikallani. Työpaikkani otti ehdotukseni hyvin vastaan ja yhteisten pohdintojen jälkeen päädyimme siihen, että opinnäytetyöstäni tulee toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena on kokeilla seikkailukasvatuksen soveltuvuutta varhaiskasvatuksessa.

Tutustuin aiheeseen tarkemmin ja huomasin että varhaiskasvatuksessa on kiinnostusta seikkailukasvatusta kohtaan, mutta kuten Karppinen ja Latomaa (2015, 138-141) toteavat, seikkailukasvatuksen käyttö päiväkodeissa on henkilökunnan oman aktiivisuuden ja osaamisen varassa. Monilla varhaiskasvatuksen työntekijöillä on halu tehdä lasten kanssa seikkailullisia asioita, mutta toimintaa estävänä tekijänä on kokemuksen puute.

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka kehittämistehtävänä on koostaa seikkailukasvatuksellinen menetelmäopas. Menetelmäoppaan avulla päiväkodin kasvattajien on mahdollista tutustua seikkailukasvatukseen ja kokeilla menetelmän käyttöä omassa työssään.

2.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön tekemiseen liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka opinnäytteen tekijän tulee ottaa huomioon. Opinnäytetyötä tehdessä tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu esimerkiksi rehellisyys ja yleinen huolellisuus tutkimustyössä. Tiedonhankinnan tulee olla avointa ja luotettava ja tutkijan tulee kunnioittaa muiden tutkijoiden työtä asianmukaisilla lähdemerkinnöillä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 23-25.)

Eryityisesti ihmisten parissa tehtävään tutkimukseen liittyy monia eettisiä ongelmia ja tutkijan tulee ottaa ne huomioon tutkimusta tehdessään. Ihmisarvon kunnioittamisen tulee olla lähtökohtana kaikessa tutkimustyössä. Itsemääräämisoikeuden nimissä ihmisten tulee saada itse päättää tutkimukseen osallistumisesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 23-25.) Lasten parissa tehtävä tutkimus aiheuttaa tutkimukselle oman haasteensa, sillä heillä ei ole täyttä itsemääräämisoikeutta, vaan tutkimukseen osallistuminen edellyttää huoltajalta saatua lupaa. Huoltajalta saatu lupa osallistua ei kuitenkaan riitä, jos lapsi ei itse halua osallistua tutkimukseen. Tutkijan on tärkeää informoida tutkimuksen kohteena olevaa lasta siitä, minkälaisesta tutkimuksesta on kysymys, jotta lapsi voi itse päättää osallistumisestaan kyseiseen tutkimukseen. (Mäkinen 2006, 64-65.)

Tässä opinnäytetyössä kohderyhmänä olivat lapset. Ennen opinnäytetyön aloittamista pyysin lasten vanhemmilta kirjallisen luvan osallistua opinnäytetyön toiminnalliseen toteutukseen, eli seikkailuihin. Kirjoitin vanhemmille kirjeen, jossa kerroin opinnäytetyöni aiheesta ja sen tavoitteesta. Kirjeen liitteenä oli palautettava lupalappu, jossa vanhemmilta kysyttiin lupaa osallistua tutkimukseen, sekä lupaa kuvata lapsia seikkailuissa. Kysyin myös lupaa saada käyttää seikkailuista otettuja kuvia elävöittämässä opinnäytetyön tuotosta, eli seikkailukasvatuksen menetelmäopasta. Kaikki vanhemmat antoivat lapsilleen luvan osallistua projektiin ja kaikkien lasten kuvia sai myös käyttää menetelmäoppaassa.

Seikkailuissa kaikki toiminta pohjautui vapaaehtoisuuteen ja korostin lapsille, että he saavat itse päättää osallistumisestaan tehtäviin. Jos jokin tehtävä tuntui esimerkiksi liian jännittävältä, niin siihen ei ollut pakko osallistua. Kerroin lapsille, että suurinta rohkeutta on uskaltaa tehdä omia päätöksiä, jotta liian jännittävästä tehtävästä kieltäytyminen olisi helpompaa, eikä ryhmässä syntyisi sosiaalista painetta ylittää omia rajojaan. Kerroin lapsille myös miksi otan kuvia toiminnasta ja he olivat innoissaan siitä, että pääsevät osaksi tulevaa menetelmäopasta. Kuvien on tarkoitus elävöittää ja selkeyttää opasta, eikä kuvien yhteydessä käy ilmi lasten nimiä.

Lähdekriittisyys on tiedon luotettavuuden kannalta erittäin tärkeää tutkimusta tehdessä. Lähdekriittisyys tarkoittaa, että tutkija kiinnittää erityistä huomiota käyttämiensä lähteiden luotettavuuteen. Lähteiden tulee olla alkuperäisiä, aitoja ja puolueettomia. Lähteen kirjoittajan tunnettavuus, sekä hänen edustamansa organisaatio

kertoo myös lähteen luotettavuudesta, samoin kuin kirjoittajan itse käyttämät lähteet ja niiden huolellinen merkitseminen. (Mäkinen 2006, 128-129.) Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin suomalaista seikkailukasvatusta. Seikkailukasvatus on Suomessa vielä melko vähän tutkittu ala ja sen vuoksi tässä tutkimuksessa käytetyt lähteet ovat ehkä hieman suppean oloisia. Olen kuitenkin perehtynyt aihetta koskevaan tutkimukseen laajasti ja käyttänyt lähteinä vain luotettavaksi katsomiani kirjoittajia ja heidän julkaisujaan.

Plagioinnilla tarkoitetaan jonkun muun tuottaman materiaalin tai ajatusten käyttämistä ilman asianmukaisia lainausmerkintöjä (Mäkinen 2006, 158). Opinnäytetyössäni en ole plagioinut kenenkään muun tekstejä, vaan olen pyrkinyt avoimuuteen ja luotettavuuteen käyttämällä asianmukaisia lähdemerkintöjä ja viittauksia.

Tutkimustulosten kriittinen arviointi ja paikkansa pitävyys, sekä yleistettävyyden arviointi on yksi tärkeimmistä eettisistä periaatteista tutkimusta tehdessä. Tutkijan on tärkeää kertoa tutkimustuloksistaan rehellisesti, eikä tutkimustuloksia saa koskaan sepittää. (Mäkinen 2006, 102.) Tässä opinnäytetyössä olen pyrkinyt kriittisyyteen ja olen tuonut esiin havaitsemiani ongelmia opinnäytetyöni kulussa. Prosessin arvioinnissa kirjoitan onnistumisista, mutta myös asioista jotka eivät sujuneet parhaalla mahdollisella tavalla.

2.3 Opinnäytetyön toimeksiantaja

Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimii Seinäjoella sijaitseva yksityinen liikuntapainotteinen päiväkotijump. Vuonna 2014 toimintansa aloittanut päiväkotijump sijaitsee samassa yhteydessä Duudsonit Activity Parkin kanssa ja talossa on hoitopaikkoja 1-6-vuotiaille lapsille yhteensä noin 100. (Päiväkotijump).

Työskentelen Jumpissa lastentarhanpettäjänä ja opinnäytetyön tekeminen omalle työpaikalle oli luonnollinen vaihtoehto, koska yhteistyö ja ajatustenvaihto toimeksiantajan kanssa on näin helpompaa. Seikkailukasvatus sopii liikuntapainotteisen päiväkodin ajatusmaailmaan hyvin ja Jumpissa toivotaan, että opinnäytetyön myötä seikkailukasvatuksesta tulee yksi päiväkodin toimintamuodoista.

2.4 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Linnossuo (2007, 201) kertoo, että seikkailukasvatuksesta alettiin puhua Suomessa 1980-luvun loppupuolella hoito-, kasvatus-, sosiaali- ja nuorisotyöalojen ammatillisena työmenetelmänä. Tämän jälkeen aiheeseen liittyviä kehittämishankkeita on toteutettu lukuisia erilaisia, mutta näiden hankkeiden tutkimuksellista arviointia on toteutettu vaihtelevasti. Hän jatkaa, että seikkailukasvattajat ovat usein toiminnan ihmisiä, jonka vuoksi tutkimuksellinen anti seikkailukasvatuksen vaikuttavuudesta Suomessa on jäänyt vähemmälle. Muualla maailmassa, esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Kanadassa seikkailukokemusten vaikuttavuutta on hänen mukaansa tutkittu enemmän. Kuitenkin myös Suomesta alkaa jo löytyä kehittämishankeraportteja, tutkimuksia ja opinnäytetyitä, joiden pohjalta seikkailukokemusten vaikuttavuudesta voidaan tehdä päätelmiä.

Mikael Kokljuschkin totesi vuonna 2000, että varhaiskasvatuksen piirissä seikkailu on vielä uusi asia. Hänen mukaansa kiinnostusta varhaiskasvatuksessa toteutettavaan seikkailuun on, mutta esimerkiksi suomenkielistä materiaalia ja koulutusta aiheesta on tuolloin ollut vielä vähän.

Noin 15 vuotta myöhemmin Karppinen ja Latomaa (2015, 138-141) toteavat, että seikkailullisen liikunnan tai seikkailuliikunnan käyttö varhaiskasvatuksessa on päiväkotien henkilökunnan oman aktiivisuuden ja osaamisen varassa. Monilla varhaiskasvatuksen työntekijöillä on halu tehdä lasten kanssa seikkailullisia asioita, mutta toimintaa estävänä tekijänä on kokemuksen puute. Aihetta kohtaan on kiinnostusta, mutta kasvattajat kaipaavat edelleen tietoa ja koulutusta aiheeseen liittyen.

Maarit Marttilan pro gradu-tutkielma (2010) Oppimisen ilo löytyy luonnosta – Seikkailu- ja elämyspedagoginen luontoliikunta oppimisen tukena selvitti seikkailu- ja elämyspedagogisen luontoliikunnan merkityksiä oppimiselle, sen mahdollisuuksia oppimisvaikeuksien tukemisessa ja menetelmän soveltuvuutta kouluopetukseen. Tutkielman tulokset osoittivat, että seikkailu- ja elämyspedagogiikka on kouluopetukseen hyvin soveltuva käsite. Menetelmän avulla voidaan vahvistaa itsetuntoa ja

itsetuntemusta, lisätä oppijan vastuuta omasta oppimisestaan ja toisista ihmisistä, sekä edesauttaa positiivisten oppimiskokemusten siirtämistä arkeen. Menetelmä sopii kaikenlaisten oppijoiden oppimisen tukemiseen, koska siihen sisältyy aistikkaiden monipuolinen käyttö, liikkuminen, konkreettinen tekeminen ja uskon vahvistaminen oppijan omiin kykyihin oppia. Marttila toteaa, että tutkimuksen tulokset vahvistavat menetelmän soveltuvuuden kaikille kouluasteille, myös esiopetukseen.

Näiden tutkimusten perusteella voidaan sanoa, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toteutettavaa seikkailua kohtaan on kiinnostusta, mutta seikkailutoiminnan vaikuttavuuden arviointi ja tutkiminen varhaiskasvatuksessa on edelleen vähäistä.

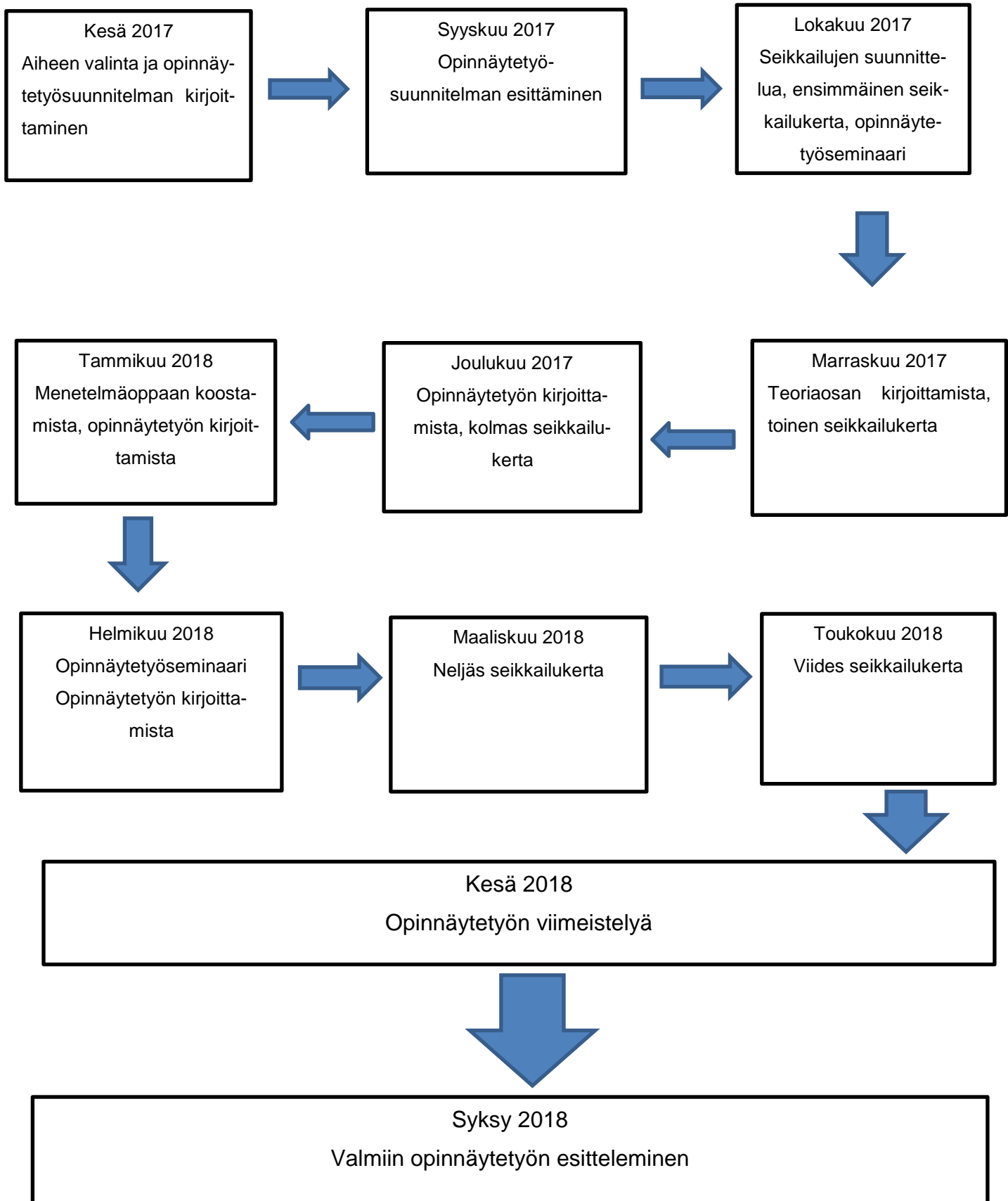
2.5 Opinnäytetyön toteutus ja aikataulu

Opinnäytetyöni käynnistyi kesällä 2017, jolloin ehdotin työpaikalleni seikkailukasvatukseen liittyvän opinnäytetyön tekemistä. Yhteisen pohdinnan jälkeen päädyimme Jumpin päiväkotipäällikön kanssa siihen, että seikkailukasvatuksen menetelmäopas palvelisi parhaiten päiväkodin tarpeita. Halusin päästä käytännössä kokeilemaan ja soveltamaan, kuinka menetelmä sopii lapsiryhmän toimintaan ja päiväkodin arkeen. Näin opinnäytetyöstäni lähti muodostumaan toiminnallinen kehittämishanke, jonka lopputuotoksena syntyi seikkailukasvatuksellinen menetelmäopas päiväkotijumpin käyttöön.

Opinnäytetyösuunnitelmaa työstin kesällä 2017 ja esittelin sen syyskuussa 2017 opinnäytetyöseminaarissa. Suunnitelman esittämisen jälkeen ryhdyin kirjoittamaan opinnäytetyöni teoreettista osuutta, sekä suunnittelemaan toiminnallisen työn toteutusta, eli lapsiryhmälle ohjattavia seikkailuja.

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden kohderyhmäksi valikoitui esikouluryhmä Oravat. Halusin opinnäytetyössäni kokeilla, kuinka menetelmä soveltuu esikouluikäisille. Tarkoituksena kuitenkin on, että syntyvän seikkailukasvatusoppaan myötä myös pienemmät lapset pääsevät myöhemmin osaksi seikkailukasvatusta tehtäviä soveltaen ja helpottaen ikätasoon sopiviksi.

Jumpin esikouluryhmässä on 16 lasta ja kaksi kasvattajaa, esikoulun opettaja sekä lastenhoitaja. Opinnäytetyön toiminnallinen toteutus alkoi lokakuussa 2017 ja se jatkui kevääseen 2018 saakka. Ohjattuja seikkailuja pidettiin yhteensä viisi ja niiden pohjalta koostin seikkailukasvatusoppaan talon kasvattajien käyttöön. Kaikkien seikkailujen tavoitteena oli ryhmätoiminnan edistäminen ja lasten osallisuuden tunteen, sekä itsetunnon vahvistuminen.

Kuvio 1. Opinnäytetyöprosessi.

3 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö vastaa työelämän tarpeisiin

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto ammattikorkeakoulujen tutkimuksellisille opinnäytetöille. Toiminnallinen opinnäytetyö on yleensä työelämän kanssa yhteistyössä tehtävä kehittämistyö, jonka tavoitteena on esimerkiksi käytännön toiminnan kehittäminen, ohjeistaminen, järjestäminen tai järjeistäminen. Useimmiten toiminnallisella opinnäytetyöllä on käytännön työelämän toimeksiantaja. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena voi olla esimerkiksi kirja, opas, kehittämissuunnitelma tai jokin muu tuotos tai projekti. Se voi siis olla myös jonkin tilaisuuden tai tapahtuman suunnitteleminen tai järjestäminen. (Lumme ym. 2006.)

Ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät työelämälähtöinen käytännön toteutus ja sen raportoiminen tutkimusviestinnän keinoin. Toiminnallinen opinnäytetyö on siis kaksiosainen, sisältäen työelämälähtöisen toiminnallisen osuuden, sekä ammattikorkeakouluohjeistuksen mukaisen kirjallisen raportin. (Vilka & Airaksinen 2004, 8-9.) Toiminnallinen opinnäytetyö ei yleensä sisällä tutkimusongelmaa tai tutkimuskysymyksiin vastaamista ja voi siksi tuntua helpolta vaihtoehdolta perinteiseen tutkimukseen verrattuna, mutta sitä se ei kuitenkaan ole. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen täytyy pohjautua ammattiteorialle ja sen vuoksi toiminnallinen opinnäytetyöraportti sisältää aina myös teoreettisen viitekehysosuuden. (Lumme ym. 2006.) Näin ollen työelämälähtöinen toiminnallinen opinnäytetyö on mahdollisesti jopa laajempi, kuin perinteinen tutkimuksellinen työ, sillä siinä tehdään kaksi erillistä työtä.

Toiminnallisen opinnäytetyön etuna on vahva työelämälähtöisyys ja toimeksi annetun opinnäytetyön avulla on mahdollista esimerkiksi päästä luomaan suhteita mahdollisten tulevien työnantajien kanssa (Vilka & Airaksinen 2004, 16-17).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kokeilla seikkailukasvatuksen soveltuvuutta varhaiskasvatuksen työmenetelmänä ja koota seikkailukasvatuksellinen menetelmäopas toimeksiantajan käyttöön. Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena on kehittää ammatilliselle kentälle uutta toimintamuotoa ja lisätä seikkailukasvatuksen käyttöä varhaiskasvatuksessa.

Toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen itselleni tutusta ja tärkeästä aiheesta on mielestäni ollut hyvä valinta, sillä minulla on valmiiksi aiheeseen liittyvää kokemusta ja näkemystä, jota tässä opinnäytetyössä pääsen hyödyntämään uuden asiakasryhmän kanssa.

3.2 Muita varhaiskasvatuksen seikkailua käsitteleviä opinnäytetöitä

Viime vuosina kasvanut kiinnostus varhaiskasvatuksen seikkailua kohtaan on näkynyt myös opinnäytetöiden muodossa, joita on ilmestynyt useampiakin.

Marjo-Riitta Asela (2011) on tutkinut elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen soveltuvuutta ja niiden mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen tukena. Hän toteaa, että seikkailukasvatus tarjoaa kasvatustyölle monia mahdollisuuksia. Monipuoliset menetelmät tukevat hänen mukaansa kaikkien lasten osallisuutta ja ohjaavat kasvattajan suunnittelemaan toimintaa lasten ehdoilla.

Petra Hertto ja Jenni Tyykilä Turun ammattikorkeakoulusta ovat tehneet vuonna 2017 opinnäytetyönään oppaan seikkailukasvatuksesta päiväkotikäytön kasvatustajien käyttöön. Oppaan tavoitteena on, että seikkailukasvatuksesta tulee yksi uusi menetelmä päiväkodin käyttöön. Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä opinnäytetyön tekijät ovat suunnitelleet ja ohjanneet 5-vuotiaiden lasten ryhmälle seikkailuviikon, jonka pohjalta he ovat laatineet oppaan käyttämistään menetelmistä päiväkodin kasvattajien käyttöön. Oppaassa ei ole valmiita seikkailuja, vaan ideoita ja ohjeita erilaisista harjoitteista. Oppaan tarkoituksena on toimia kasvattajan apuna ja innoittajana seikkailujen suunnittelussa. Mielestäni tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä

tetyössä on selkeä rakenne ja se toimii tehtävässään kasvattajan ideapankkina hyvin. Kuten tekijät kirjoittivat, oppaan käyttäminen vaatii kasvattajalta omaa kiinnostusta ja paneutumista aiheeseen.

Merja Montonen ja Roosa Nurmio Tampereen ammattikorkeakoulusta tutkivat vuonna 2016 opinnäytetyössään Pirkkalan varhaiskasvattajien käsityksiä seikkailukasvatuksesta osana päiväkodin toimintaa. Heidän tutkimuksessaan todettiin, että seikkailukasvatusta hyödyntävissä ryhmissä retkeiltiin enemmän kuin ryhmissä, joissa seikkailukasvatusta ei käytetty. Tutkimuksessa ilmi tulleet seikkailukasvatuksen hyödyt vastasivat seikkailukasvatuksen teoriaa, mutta haasteeksi koettiin päiväkodin resurssit seikkailutoiminnan toteuttamiseen.

Maiju Tuomikoski Humanistisesta ammattikorkeakoulusta on tehnyt opinnäytetyönään vuonna 2017 Seikkailukasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa – kasvatuksellisen seikkailutoiminnan menetelmäoppaan. Tämä opinnäytetyö on tehty käyttäen laadullista tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyö sisältää seikkailukasvatusta koskevan kyselytutkimuksen varhaiskasvattajille. Opinnäytetyössä on lisäksi haastateltu seikkailukasvatusta työssään hyödyntäviä varhaiskasvattajia. Oppaaseen on koottu seikkailukasvatukseen liittyvää teoriatietoa, sekä erilaisia seikkailullisia harjoitteita. Tämäkin työ on syntynyt päiväkodin ilmaisemasta tarpeesta ja työn tuloksissa todetaan, että varhaiskasvattajilla on paljon kiinnostusta seikkailukasvatusta kohtaan, ja että kentällä on tarvetta aiheesta käsittelevälle koulutukselle ja materiaalille. Seikkailukasvatuksen koettiin tukevan lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti.

Näistä aiemmista tutkimuksista voidaan todeta, että seikkailukasvatus kiinnostaa ja sille on sijaa myös varhaiskasvatuksessa. Koulutus ja materiaali aiheeseen liittyen olisi tarpeellista, sillä tällä hetkellä seikkailukasvatuksen käyttö päiväkodeissa on riippuvaista henkilökunnan osaamisesta ja kokemuksesta. Tilausta aiheelle on ja seikkailukasvatuksen monet hyödyt tunnustetaan laajasti.

4 SEIKKAILUKASVATUS

4.1 Seikkailun määritelmä

Seikkailua on käsitteenä vaikea avata, koska se merkitsee eri asioita eri yhteyksissä. Seikkailu käsitteenä on hyvin moniulotteinen, mutta seikkailuun voidaan aina ajatella liittyvän riskejä tai epävarmuutta. Näiden perusteluiden pohjalta esimerkiksi ulkomaanmatka tai tuntemattoman ravintolan kokeileminen voidaan mieltää seikkailuksi, koska niihin varmasti liittyy tiettyä epävarmuutta ja riskejä. Seikkailukasvatuksen yhteydessä seikkailulla tarkoitetaan kuitenkin luontoympäristössä tapahtuvaa toimintaa, jolla on kasvatuksellinen tavoite. Seikkailukasvatuksessa seikkailuun liittyy yllätyksellisyyttä ja epävarmuutta toiminnan lopputuloksesta ja seikkailut sisältävät erilaisia tehtäviä, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan yhteistyötä ja vuorovaikutusta ryhmän kesken. (Ewert & Sibthorp 2014, 4.)

Seikkailun määrittely on vaikeaa, koska se on pikemminkin tunteella koettava asia, kuin jotain, jonka voisi pukea sanoiksi. Jokainen ihminen kohtaa seikkailun omista lähtökohdistaan ja yhdistää siihen omat subjektiiviset merkityksensä ja elämäkokemuksensa. (Kokljuschkin 2000, 32-33.) Seikkailua voi olla mikä tahansa kokemus, joka aiheuttaa ihmisessä jännitystä ja kasvua. Seikkailu kokemuksena on jokaiselle ihmiselle omakohtainen ja se mikä yhdelle on tavallista ja arkipäiväistä, voi toiselle ihmiselle olla suuri seikkailu ja unohtumaton elämys.

Simon Priest on määritellyt seikkailuksi minkä tahansa epävarmaan lopputulokseen johtavan kokemuksen. Seikkailu sijoittuu usein osallistujille vieraaseen ja uusia vaatimuksia asettavaan ympäristöön, tavallisesti luontoon. Seikkailu on usein ennalta-arvaamaton ja yllätyksellinen ja seikkailuihin liittyy usein toimintaa, josta on vaikeaa kieltäytyä. Se tarjoaa mahdollisuuden yhdessä kokemiseen, sillä uudet rohkeutta vaativat tilanteet edellyttävät ryhmältä toimintakykyä ja usein myös tuttujen roolien uudelleenarviointia. (Telemäki 1998, 19.)

4.2 Seikkailukasvatus

Seikkailutoiminnasta puhuttaessa käytetään usein monia erilaisia käsitteitä, jotka saattavat sekoittaa keskenään. Suomessa puhutaan esimerkiksi seikkailukasvatuksesta, elämyspedagogiikasta ja kokemuksellisesta oppimisesta. Nämä kaikki edellä mainitut termit tarkoittavat kuitenkin melko samaa asiaa, elämysten ja kokemusten avulla oppimista sekä toiminnallisuutta. (Kokljsuchkin, 2000, 30-31.)

Karppinen ja Latomaa (2007, 11-13) toteavat, että kokemuksellinen oppiminen ja elämyspedagogiikka ovat toisilleen läheisiä käsitteitä ja niitä pidetään jopa toistensa synonyymeina. Heidän mukaansa oleellista näille molemmille on se, että oppiminen on jatkuva prosessi, joka pohjautuu elämyksiin ja kokemuksiin ja niiden analyysiin. Oppimisprosessin myötä yksilölle syntyy uutta tietoa, sekä uusia elämyksiä ja kokemuksia, jotka reflektoinnin avulla analysoidaan.

Kokemuksellinen oppiminen korostaa kokemusten tärkeyttä oppimisessa, sekä oppijan aktiivista roolia oppimisprosessissa. Ryhmätoiminnassa osallistujat tuovat toimintaan mukanaan omat, ainutlaatuiset elämäkokemuksensa, jotka monipuolistavat oppimisen kohteena olevia asioita. Kokemukset ovat jokaisen omia ja henkilökohtaisia, mutta ne voidaan jakaa muiden osallistujien kanssa. Näin toimimalla koko ryhmän näkökulma laajenee ja avartuu, mikä mahdollistaa oppimisen. Oppiminen on jatkuva prosessi, jossa uudet kokemukset tuovat oppijalle uutta tietoa ja muokkaavat oppijan maailmankuvaa ja ajatusmaailmaa. (Mäkinen, P. 2002.) Kasvatustieteilijä David A. Kolb julkaisi vuonna 1984 kokemuksellisen oppimisen syklisen mallin. Kolbin ajatus kokemuksellisesta oppimisesta perustuu neljään vaiheeseen, joita ovat: konkreettinen tekeminen ”kokemus”, kokemuksen reflektointi, abstrakti käsitteellistäminen eli kokemuksesta oppiminen ja opitun asian kokeileminen käytännössä. (McLeod, S.A. 2017.)

Modernin elämyspedagogiikan kehittäjä on saksalaissyntyinen reformipedagogi Kurt Hahn (1886–1974). Hahn ei kehittänyt yhtenäistä kasvatusteoriaa, vaan otti vaikutteita omaan pedagogiikkaansa monilta tunnetuilta filosofeilta. Hahnin mielestä yhteiskunnan tehtävänä on antaa kansalaisille mahdollisuuksia löytää omat vahvuutensa. Hänen mielestään sivilisaatiossa oli nuoriin vaikuttavia sosiaalisia sairauksia, kuten esimerkiksi aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden väheneminen ja sitä

myötä sivusta seuraajan roolin omaksuminen. Hänen mielestään yhteiskunta tarjosi nuorille liian valmiita virikkeitä, jotka heikentävät mielikuvitusta ja muistia, sekä heikentävät itsekuria. Hän oli myös huolissaan käden taitojen unohtumisesta, sekä jatkuvasta kiireestä ja tehokkuusajattelusta, joka johtaa säälin ja myötätunnon häviämiseen. (Outward Bound. Ei päiväystä. [Viitattu 31.12.2017.].) Hahnin kokemuksellisen oppimisen teorian mukaan jokaisessa ihmisessä on hyviä asioita, joita kehittämällä voidaan saada aikaan henkilökohtaista kasvua (James 2000, 5). Hahn ei niinkään uskonut opettajajohtoiseen opetukseen, jossa tieto siirretään kasvatettavalle, vaan hänen mielestään kasvatuksen tuli herättää elämännälkää ja sisältää voimakkaita tunne-elämyksiä, kuten pelkoa, hämmennystä ja onnistumisen iloa. Hahnin mukaan oppimisen kokemusten tulee sisältää myös yhdessä tekemistä ja löytämisen iloa. (Outward Bound. Ei päiväystä. [Viitattu 31.12.2017.].)

Varhaiskasvatuksessa toteutettavaa seikkailutoimintaa tutkinut Mikael Kokljuschkin (2000, 31) on sitä mieltä, että pienten lasten kanssa tapahtuvasta seikkailutoiminnasta on luontevinta puhua seikkailukasvatuksena. Tässä opinnäytetyössä käytän selkeyden vuoksi termiä ”seikkailukasvatus”, vaikka suomen kielestä löytyy muitakin lähes samaa tarkoittavia termejä.

Karppisen (2010, 118) mukaan seikkailukasvatuksella tarkoitetaan kokemuksellista ja elämyksellistä käytännön kasvatustapahtumaa, jossa seikkailutoimintaa hyväksikäyttäen ihmisen kasvu ja oppiminen rakentuvat toivottuun suuntaan. Hän jatkaa, että seikkailukasvatus on kasvatustoimintaa, jossa seikkailumenetelmän avulla vaikutetaan kokonaisvaltaisesti ja monipuolisesti kasvatettavaan. Ilman kasvatustavoitetta tapahtuva seikkailutoiminta on hänen mukaansa arvokasta itsesäätelyyn ja mielen hallintaan liittyvää toimintaa, mutta kasvatustavoitteen puuttuessa se ei täytä seikkailukasvatuksen määritelmää.

Louhelan (2010, 151) mielestä seikkailupedagogisessa toiminnassa on tavoitteena etsiä ja vahvistaa yksilön omaa identiteettiä, lisätä luottamusta omaan kykyihinkin, sekä kasvattaa valmiutta tunteiden havainnointiin ja niiden hyväksymiseen.

Menetelmänä seikkailukasvatus on seikkailullisia aktiviteetteja hyödyntävää turvallista, tavoitteellista ja ohjattua toimintaa, joka tähtää kokonaisvaltaiseen ihmisenä kehittymiseen. Menetelmän on todettu kehittävän erityisesti fyysistä, psyykkistä ja

sosiaalista itsetuntemusta sekä vahvistavan yhteistyötaitoja, oma-aloitteisuutta, vastuun ottamista, identiteetin rakentumista ja rohkeutta. (Suomen nuorisokeskukset. [Viitattu 18.10.2017.]

Karppinen ja Latomaa (2007, 13) toteavat, että elämysten kokeminen ja sen kirjo on mielikuvituksellisen laaja. Jollekin ihmiselle mietiskely ja hiljaisuus voi tuottaa elämyksiä, kun taas toinen kokee saavansa elämyksiä vain korkeariskisistä extreme-seikkailuista. Elämyksiä voidaan kokea mielen sisäisinä tapahtumina tai arjen ympäristöissä ilman ulkoista jännitystä ja konkreettista toimintaa. He toteavat, että elämyksen määrittely on todella vaikeaa ja jopa mahdotonta, sillä elämys on aina subjektiivinen kokemus riippuen yksilöstä, tilanteesta ja toiminnasta.

Kurt Hahn oli omana aikanaan huolissaan nuoriin vaikuttavista sosiaalisista sairauksista. Nämä uhkakuvat ovat olemassa myös nykyaikana, mutta niiden lisäksi esimerkiksi digitalisaatio ja sosiaalisen median voimakas laajeneminen uhkaavat lasten ja nuorten hyvinvointia. Hahn puhui esimerkiksi liian valmiista virikkeistä, jotka heikentävät muistia ja mielikuvitusta. Luonnolliset ympäristöt ruokkivat lapsen mielikuvitusta ja rikastavat näin lapsen kokemusmaailmaa. Metsässä lasten luovuus pääsee valloilleen ja kokemus on osoittanut, etteivät lapset tarvitse metsässä viihtyäkseen mitään ylimääräisiä virikkeitä, vaan keksivät mukavaa tekemistä vaikkapa kivistä ja kepeistä. Niin vanhempien, kuin ammattikasvattajien velvollisuus on mahdollistaa lapsen leikit myös luonnollisissa ympäristöissä.

Digitalisaatio kuuluu eittämättä nykyaikaan, mutta erilaisten älylaitteiden yhä laajeneva käyttö on tuonut mukanaan myös paljon uhkia. Tietokone tai älypuhelin ei voi korvata ihmisten välistä sosiaalista kanssakäymistä, sillä tarvitsemme aitoja kohtauksia ja kontakteja muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Aitojen sosiaalisten kontaktien vähyys ja nettimaailmaan uppoutuminen voi johtaa sosiaalisten taitojen ja empatiakyvyn heikkenemiseen.

Empatiakyvyn heikkenemisestä ja luonnosta erkaantumisesta johtuvana voidaan mielestäni pitää menneenä kesänä uutisoinnissa ilmennyt lasten harrastama eläinten kaltoinkohtelu. Pienet lapset olivat pahoinpidelleet siilejä ja linnunpoikasia ja nuorin tähän osallistunut oli uutisen mukaan 4-vuotias. Seikkailukasvatuksen avulla

voidaan tarjota lapsille aitoja kokemuksia luonnosta, jolloin lapselle muodostuu henkilökohtainen tunneside luontoon. Tunnesiteen myötä vastuunottaminen ja luonnosta välittäminen lisääntyy.

Kurt Hahn oli omana aikanaan huolissaan nuorison aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden vähenemisestä ja sitä myötä sivusta seuraajan roolin omaksumisesta. Yhteiskunnassamme on tällä hetkellä paljon ihmisiä, jotka ovat syrjäytyneet tai vaarassa syrjäytyä. Seikkailukasvatus voi olla toimiva keino vähentää syrjäytymistä, sillä se antaa jokaiselle mukana olevalle tunteen osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa. Nämä hyvät kokemukset osallisuudesta on mahdollista siirtää myös muille elämänalueille vahvistamaan ihmisen itsetuntoa ja minäkuva.

4.3 Laadukkaan seikkailukasvatuksen tunnuspiirteet

Suvi Widenius Humanistisesta ammattikorkeakoulusta (2017) koosti opinnäytetyönään yhteistyössä valtakunnallisen seikkailukasvatusverkoston ohjausryhmän kanssa laadukkaan suomalaisen seikkailukasvatuksen tunnuspiirteet. Laadukasta suomalaista seikkailukasvatusta ja sen ominaispiirteitä on ollut koostamassa valtakunnallisen seikkailukasvatusverkoston ohjausryhmä, joten kehittämistyössä ovat olleet mukana tällä hetkellä asiasta eniten tietävät tahot. Kuvaan tässä luvussa näitä laadukkaan suomalaisen seikkailukasvatuksen tunnuspiirteitä, joita ohjenuorana käyttäen toimin myös omassa opinnäytetyössäni.

Laadukas seikkailukasvatus on tavoitteellista ja pedagogisesti perusteltua toimintaa. Toiminnan tavoitteena on ihmisen kokonaisvaltainen kehittyminen ja kasvaminen. Toiminnan tavoitteet ovat aina ryhmän ja yksilöiden tarpeista kumpuavia. (Widenius 2017, 55.)

Karppinen (2007, 77) toteaa, ettei seikkailu automaattisesti ole kasvattavaa. Jännittävä toiminta, tai huippukokemukset ilman niiden merkitysten ymmärtämistä ja tiedostamista eivät takaa elämyksellisen opetuksen vaikuttavuutta ja laatua. Seikkailukasvatuksen käyttöä varhaiskasvatuksessa hyödyntävä Mikael Kokljuskin (2000, 34) korostaa, että seikkailun antamien mahdollisuuksien hyödyntäminen vaatii kasvattajalta huolellista suunnittelua. Kasvatuksellisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lasten kehitystason huomioimista, eikä seikkailu saa olla itsetarkoitus, vaan työkalu tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ohjaajan ammatillisuus on yksi laadukkaan seikkailukasvatuksen peruslähtökohdista. Ohjaajalla tulee olla tarvittavat pedagogiset ohjaustaidot, sekä psykososiaaliset taidot. Ohjaustyöliien soveltaminen tilanteen ja ryhmän vaatimalla tavalla on osa ohjaajan ammatillisuutta. Ohjaaja huomioi ryhmän fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden ja hallitsee hyvin käyttämänsä menetelmät ja niihin liittyvät turvallisuustaidot. Seikkailutoiminnan kokonaisvaltainen turvallisuus on yksi tärkeimmistä laadun tunnusmerkeistä. Fyysisen turvallisuuden lisäksi sosiaalisella ja psyykkisellä turvallisuudella on vähintään yhtä suuri merkitys toiminnan kannalta ja ohjaajan tulee toiminnassaan ottaa huomioon ryhmän kokonaisvaltainen turvallisuus. Turvallinen toimintaympäristö ja turvallinen ryhmä, jossa on mahdollisimman vähän uhkaavia tekijöitä mahdollistavat oppimisen kokeilemalla, joskus erehtymällä ja näistä kokemuksista oppimalla. Turvallisuus tulee ottaa huomioon niin toiminnan suunnittelussa, kuin toiminnan aikanakin. (Widenius 2017, 56-58.)

Reflektion rooli on merkittävä tavoitteellisessa seikkailukasvatuksessa ja sillä on suuri vaikutus yksilön oppimisprosessissa. Reflektiivisyys on seikkailukasvatusta määrittävä asia ja erottaa sen pelkästä seikkailutoiminnasta. Reflektiivisyys tukee oppimista ja sen tulee olla luonnollinen osa toimintaa. Vuorovaikutteisuus ja dialogisuus ryhmässä ja ryhmän ja ohjaajan välillä mahdollistavat onnistuneen reflektion. (Widenius 2017, 59.) Kokljuskin puhuu reflektion merkityksestä kirjassaan (2000, 63). Hän toteaa, että lasten kanssa toteutetun seikkailun jälkeen ryhmän tulee saada aikaa ja tilaa omien kokemustensa purkamiseen, yhteiseen ajatusten jakamiseen ja rauhoittumiseen. Purkuvaiheen tulee olla mahdollisimman pian seikkailun jälkeen, jolloin tapahtumat ja tunteet ovat vielä kirkkaana mielessä. Seikkailujen purkamisessa lapsella on mahdollisuus tunnistaa omia tunteitaan ja jakaa niitä muiden

kanssa, jolloin lapselle tulee tunne siitä, hänen tunteensa ovat tärkeitä. Yhteisissä reflektiohetkissä lapsi huomaa myös, että muillakin lapsilla on ollut erilaisia tunteita ja kokemuksia toiminnasta. Omassa opinnäytetyössäni käytän lasten kanssa reflektion välineenä ”puheenjohtajan kiveä”.

Seikkailukasvatuksessa osallistujan rooli on olla aktiivisena toimijana ja toimintaan vaikuttajana. Jokainen ryhmän jäsen on tärkeä ja vaikuttaa toimintaan omalla tavallaan, tasavertaisena yksilönä. Ohjaajan rooli on antaa toimijoille tilaa tutkia ja tehdä päätöksiä, sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Ohjaaja mahdollistaa osallisuuden ja toimijuuden antamalla ryhmäläisten itse valita erilaisia toimintatapoja. (Widenius 2017, 60.) Seikkailutoiminta on luonteeltaan yhteistoiminnallista ja hyvä seikkailu on sellainen, josta ryhmä ei selviä ilman jokaisen panosta. Ryhmänä onnistuminen vahvistaa jokaisen osallisuutta. (Kokksjuschkin, 2000, 42.)

Kokemuksellisuus ja elämyksellisyys ovat seikkailukasvatuksessa uuden oppimisen perusta. Kokemukset ovat jokaisen omakohtaisia ja aitoja. Uudet kokemukset ja monipuoliset menetelmät tukevat kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Kokonaisvaltaisuudesta seikkailukasvatuksen yhteydessä puhuttaessa käytetään usein käsitettä pää, käsi ja sydän, jolloin ihminen huomioidaan psyko-fyysis-sosiaalisena kokonaisuutena. Pään, käden ja sydämen avulla oppimisessa kehitetään kaikkia persoonallisuuden osa-alueita. Seikkailukasvatuksessa tavoitteeseen päästäkseen osallistujalta vaaditaan ongelmanratkaisukykyä, kokemusten järkeistämistä, suunnittelukykyä, oma-aloitteisuutta sekä fyysistä aktiivisuutta. (Widenius 2017, 63.)

Autenttisuus seikkailukasvatuksessa tarkoittaa sitä, että oppimistilanteet rakentuvat oikeiden ja todellisten ilmiöiden ja tilanteiden ympärille. Seikkailukasvatuksessa luonto on tavallisin toimintaympäristö, koska luonto itsessään tarjoaa toiminnalle paljon mahdollisuuksia motivoitua samalla osallistujaa. Toiminta aidoissa ympäristöissä tarjoaa mahdollisuuden tehdä havaintoja ja kokeilla uusia taitoja, tietoja ja toimintamalleja, lisäten samalla ymmärrystä oman toiminnan merkityksestä. (Widenius 2017, 64-65.)

Laadukas seikkailukasvatus on osallistujien taidot huomioon ottaen sopivan haasteellista. Toiminnan haasteellisuus on aina riippuvaista osallistujien kyvyistä. Ohjaa-

jan tehtävänä on suunnitella ryhmälle sellaisia haasteita, jotka edellyttävät osallistujilta ponnisteluja, mutta ovat sopivassa suhteessa osallistujan kykyihin. Tämä tarkoittaa, että toiminnan tulee olla osallistujan hallittavissa, vaikka se onkin jännittävää ja haastavaa. Riittävä haaste auttaa keskittymään suoritukseen ja motivoi tekemään parhaansa. Toiminnan haasteellisuutta nostetaan osallistujien kykyjen mukaan, mutta osallistujalla tulee aina olla mahdollisuus valita itselleen sopivan tasoinen haaste. Ohjaajan ammattitaitoa on herkkyyys vaihtuvissa tilanteissa ja toiminnan soveltaminen osallistujille sopivaksi. (Widenius 2017, 66-67.)

Laadukas seikkailukasvatus on yhteistoiminnallista ja sitä värittää ennalta tuntemattomuus. Toiminta on väline, jonka kautta oppiminen mahdollistuu ja ryhmän yhdessä tekemät päätökset ja yhdessä toiminen toimivat hyvän seikkailun lähtökohdaksi. Ennalta tuntemattomuus tarkoittaa sitä, että seikkailu on aina toimintaa, jota määrittää yllätyksellisyys. Osallistujat vaikuttavat toiminnan lopputulokseen omilla valinnoillaan ja päätöksillään, jolloin toiminnan lopputulos ei ole koskaan ohjaajan käsikirjoittama. Yllätyksellisyys luo toimintaan motivoivaa jännitettä turvallisella tavalla. (Widenius 2017, 77-78.) Kokljusckin (2000, 42) toteaa, että seikkailun maailmassa lapset voivat harjoitella taitoja, joihin he eivät vielä kykene itsenäisesti. Hyvä seikkailu on luonteeltaan yhteistoiminnallista ja vaatii kaikkien ryhmän jäsenten panosta. Hyvässä seikkailussa kohdataan jatkuvasti erilaisia sosiaalisuuteen liittyviä asioita, kuten yhteisistä asioista päättämistä ja tavoitteiden asettamista, vastuunottoa, ongelmanratkaisua ja tuen antamista toisille ja näin seikkailukasvatus on luonnollinen ympäristö yhteistyön ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun.

Mielestäni Suvi Wideniuksen opinnäytetyössä laadukkaan suomalaisen seikkailukasvatuksen tunnuspiirteet on käsitelty ja avattu niin tyhjentävästi, että haluan nostaa ne pohjaksi myös omalle opinnäytetyölleni. Laatukriteerien koostamiseen on osallistunut valtakunnallisen seikkailukasvatusverkoston ohjausryhmä, eli asiaa ovat käsitelleet suomalaisen seikkailukasvatuksen todelliset asiantuntijat.

Kuvio 2. Laadukkaan suomalaisen seikkailukasvatuksen tunnuspiirteet S. Wideniuksen (2017) mukaan.

5 SEIKKAILUKASVATUKSEN MAHDOLLISUUDET VARHAISKASVATUKSESSA

5.1 Varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolle on asetettu monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. (Opetushallitus.)

Varhaiskasvatuslaki määrittelee varhaiskasvatuksen tavoitteiksi edistää jokaisen lapsen iän ja kehitystason mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia, tukea lasten oppimisen edellytyksiä sekä edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista, mahdollistaa myönteisiä oppimiskokemuksia, sekä toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa.

Varhaiskasvatuslaki velvoittaa varhaiskasvatuksen toimijoita myös kehittämään lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, sekä edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä. Lasta tulee ohjata eettisesti vastuulliseen ja kehittävään toimintaan, sekä toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. Edelleen varhaiskasvatuslain mukaan lapsen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin tulee turvata ja varmistaa. (L/19.1.1973/36, 1 luku, 2 pykälä.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) korostuu lapsen osallisuus ja oikeus päättää ja olla vaikuttamassa itseään koskeviin asioihin. Myös valtakunnalliset esiopetussuunnitelman perusteet (2014) korostavat lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä toisten kanssa ja he harjoittelevat asettamaan tavoitteita omalle ja ryhmän yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan ja heidän kanssaan keskustellaan asioista, sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon myös toiset ihmiset. Näin toimien lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä.

5.2 Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys

Varhaiskasvatuksessa toiminta pohjautuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristönsä kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana omassa ympäristössään. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta. Lasten oppiminen on kokonaisvaltaista ja oppimista tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät lapsen tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Oppimista tapahtuu myös lasten havainnoissa ja tarkkaillen ympäristöään, sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapsille luontaisia tapoja oppia ovat liikkuen, leikkien, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. (Opetushallitus 2016, 20).

Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014) nojataan oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, erilaisten yhteisöjen, sekä lähiympäristönsä kanssa. Oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena tapahtumana, jossa yhdistyvät toiminta, tunteet, keholliset kokemukset, aistihavainnot ja ajattelu. Lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiin oppijana ovat keskeisiä uuden oppimisessa. Lapset oppivat esiopetuksessa liikkuen, tutkien, leikkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset ja oppimisen ilo, sekä uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät lapsen oppimista. Kokemus vertaisryhmään ja yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta erittäin keskeisiä. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan, sekä itsestään oppijana. (Opetushallitus 2016, 20.)

5.3 Seikkailukasvatus tukee varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita

Eri kouluasteiden uusissa opetussuunnitelmissa korostetaan ihmisen kokonaisvaltaista huomioimista, joten jo pelkästään tämän vuoksi seikkailukasvatuksen kaltaisilla toiminnallisilla ja kokonaisvaltaisilla menetelmillä on paikkansa eri kouluasteilla, sekä varhaiskasvatuksessa. Seikkailukasvatus on menetelmä, jossa ihmisen kokonaisvaltainen kasvu on yksi päätavoitteista. Reflektiolla on tärkeä osa toiminnassa ja reflektion avulla voidaan käydä tärkeitä keskusteluja esimerkiksi oikeasta ja väärästä sekä ryhmän säännöistä. Seikkailukasvatus on kasvatusta liikunnan avulla ja seikkailukasvatus on tehokas menetelmä itseluottamuksen, sosiaalisten taitojen, itsetuntemuksen, yhteistyötaitojen, hyvinvoinnin ja vastuullisuuden rakentajana. Menetelmä sopii eri kouluasteille, kunhan tehtävät räätälöidään ryhmän tarpeiden mukaisesti. (Marttila, 2016, 5-7.)

Varhaiskasvatuksessa toiminta pohjautuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristönsä kanssa. Seikkailukasvatuksessa korostetaan yhteistoiminnallisuutta ja menetelmä on omiaan vuorovaikutustaitojen ja ryhmätoiminnan harjoitteluun. Menetelmän avulla lapset saavat luonnollisen kosketuksen lähiympäristöönsä ja tämä puolestaan mahdollistaa positiivisen luonto- ja ympäristösuhteen muodostamisen.

Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana omassa ympäristössään. Seikkailukasvatus korostaa aktiivista toimijuutta antamalla osallistujille vastuuta toiminnasta. Saamalla vastuuta lapsi oppii huomaamaan, että omalla toiminnalla ja tehdyillä päätöksillä on vaikutusta toiminnan lopputulokseen. Seikkailukasvatus siirtää lapsen matkustajan paikalta osaksi miehistöä, mikä lisää osallisuutta ja vastuunottoa, sekä ehkäisee syrjäytymisriskiä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on kasvattaa lapsista aktiivisia tulevaisuuden kansalaisia ja sen vuoksi on tärkeää, että lapset oppivat ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan.

Varhaiskasvatuslaki velvoittaa kasvattajia suunnittelemaan ja toteuttamaan monipuolista pedagogista toimintaa. Seikkailukasvatus toimii yhtenä opetusmenetelmien monipuolistajana. Se sopii kaikille lapsille, mutta palvelee erityisen hyvin niitä, joiden

on vaikeaa keskittyä perinteiseen sisällä luokkaympäristössä tapahtuvaan toimintaan ja opetukseen. Kokonaisvaltaisuus, aktiivinen tekeminen ja monipuolinen aistikanavien käyttö tekevät seikkailukasvatuksesta erinomaisen menetelmän esimerkiksi vilkkaille lapsille. Monipuoliset opetusmenetelmät takaavat sen, että kaikenlaisilla oppijoilla on mahdollisuus kokea onnistumisia ja oppimisen iloa.

6 LAPSEN KEHITYKSEN TUKEMINEN SEIKKAILUKASVATUKSEN AVULLA

6.1 Vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen tukeminen seikkailukasvatuksen avulla

Lapsen sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan vuorovaikutukseen liittyviä taitoja ja lapsen kykyä ja valmiutta liittyä eri ryhmiin. Lapsen sosiaalisiin taitoihin kuuluu myös lapsen herkkyys toisten lasten yhteistyöaloitteille. Lapsi kehittyy osana omaa kulttuuriympäristöään ja hänellä on valmius sosiaalisiin siteisiin syntymästään saakka.

Varhaiskasvatuksessa lapsen ympärillä oleva vertaisryhmä tarjoaa hyviä mahdollisuuksia sosiaalisten taitojen kehittämiseen. Ryhmän jäsenenä toimiminen tarkoittaa yhteisöön kuulumista ja samalla yhteisten kokemusten jakamista, mutta myös osallistumista, minkä kautta lapset pääsevät harjoittelemaan monia elämässä tarpeellisia taitoja. Lasten osallistuminen tapahtuu varhaiskasvatuksessa erityisesti leikin keinoin, sillä varhaiskasvatusiässä lasten vuorovaikutussuhteet rakentuvat enimmäkseen kuvitteellisen leikin ympärille. (Laaksonen 2012, 5.)

Varhaiskasvatuksessa toimivan lapsiryhmän voidaan ajatella olevan lasten yhteisö, jonka toimintaa määrittävät yhteiset toimintatavat ja normit. Todellisuudessa lapsiryhmän sisälle muodostuu lasten itse muodostamia kahden tai useamman lapsen pienyhteisöjä. Näissä pienyhteisöissä vallitsevat toimintatavat ja säännöt ovat lasten itse luomia ja siksi ne voivat poiketa koko yhteisön toimintatavoista. Lasten omat yhteisöt tarjoavat lapsille kumppanuutta ja osallisuuden tunnetta ryhmään kuulumisesta. Yhteisössä lapsi oppii paljon asioita itsestään ja rakentaa omaa minäkuvaansa. Minäkuva voi rakentua joko positiiviseksi, tai negatiiviseksi riippuen siitä minkälainen status lapsella on ryhmässä. Ryhmässä usein torjuttu ja ulkopuolelle jätetty lapsi alkaa herkästi pitämään itseään sosiaalisesti epäonnistuneena. (Marjanen, Ahonen & Majoinen 2013, 48.)

Seikkailukasvatuksen avulla on mahdollista vaikuttaa ryhmässä vallitseviin vuorovaikutussuhteisiin. Pienryhmätyöskentely sopii erityisen hyvin seikkailukasvatustoimintaan, sillä pienryhmässä kaikki jäsenet pääsevät aktiivisesti vaikuttamaan ryhmän toimintaan ja toiminnan lopputulokseen. Seikkailukasvatuksen avulla kasvattajan on mahdollista tukea ryhmän sisäistä roolijakoa, esimerkiksi jakamalla seikkailuissa ryhmäläisille eri roolit, kuin ryhmässä yleensä. Ryhmässä voi esimerkiksi olla seikkailun aikana johtajana joku muu kuin ryhmää normaalisti hallitseva yksilö. Eri-laiset rooliharjoitukset mahdollistavat yksilöiden luovuuden ja henkilökohtaisten taitojen kehittymisen. (Rautakoski & Tuovinen 2016, 28.)

Seikkailukasvatuksessa yksi tärkeimpiä elementtejä on yksilön ja ryhmän erottamaton vuorovaikutus. Hyvässä seikkailussa tarvitaan aina kaikkien osallistujien panosta, eikä tehtävien ratkaiseminen onnistu ilman koko ryhmän osallistumista. Seikkailukasvatus tarjoaa kaikille ryhmän jäsenille mahdollisuuden osallisuuteen ja ryhmässä tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Koettujen elämysten analysointi ja reflektointi auttavat osallistujia ymmärtämään niin omia, kuin muidenkin seikkailussa osallisena olleiden tunteita ja ajatuksia. (Salo 1999, 9.)

Seikkailukasvatusta varhaiskasvatuksen kentällä hyödyntäneet Allinen ja Korhonen (2007, 199-200) toteavat, että monelle kuusivuotiaalle häviäminen tai se, ettei saa aina olla ensimmäisenä, on hyvin vaikeaa. He kertovat, että seikkailuretkelle lähetäessä pelisääntöjen ja roolijaon sopiminen auttaa lapsia hyväksymään sen, että joku muukin voi välillä olla ensimmäisenä. Sääntönä voi esimerkiksi olla, ettei lipunkantajaa saa ohittaa. Yhdessä sovituista säännöistä on helpompaa pitää kiinni ja lapset pitävät useimmiten itse huolen siitä, että koko ryhmä toimii yhteisten sovittujen sääntöjen mukaan. He jatkavat, että lapsilla on myös taito siirtää seikkailuissa opitut hyvät toimintatavat ja säännöt arjen jokapäiväisiin tilanteisiin.

6.2 Liikunnallisten taitojen kehittäminen seikkailukasvatuksen avulla

Lapsella on luonnostaan tarve olla fyysisesti aktiivinen ja liikunnallinen elämäntapa alkaakin kehittyä jo varhaislapsuudessa. Liikkuminen ja motorinen kehitys ovat tärkeä osa lapsen kokonaiskehitystä ja liikkumisen avulla lapselle avautuu lukemattomia mahdollisuuksia oppia monia uusia taitoja. Liikkuessaan lapsi harjoittelee ja kehittää motorisia taitojaan, jolloin myös hänen terveytensä, hyvinvointinsa ja toimintakykynsä kehittyvät. Liikuntataitojen oppimisella on tärkeä merkitys myös lapsen muuhun kehitykseen, koska se vaikuttaa lapsen itsetuntoon ja minäkuvaan. Usein hyvät liikuntataidot ovat yhteydessä positiiviseen minäkuvaan ja omaan pätevytyden kokemiseen. Hyvät motoriset taidot tuovat iloa ja onnistumisen elämyksiä ja suojaavat lasta myös sosiaaliselta syrjäytymiseltä. (Rintala ym. 2005, 5.)

Lapsen päivittäinen fyysisen aktiivisuuden suositus koostuu kuormittavuudeltaan niin kevyestä liikunnasta, reippaasta ulkoilusta, kuin erittäin vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta. Liikettä päivän mittaan pitäisi virallisten suositusten mukaan tulla 3 tuntia. Lasten riittävän fyysisen aktiivisuuden varmistaminen on tärkeää, sillä se on edellytys lasten normaalille kasvulle ja kehitykselle. Fyysinen aktiivisuus tukee lasten yleisiä oppimisen edellytyksiä vaikuttamalla myönteisesti esimerkiksi tiedollisiin prosesseihin, kuten tarkkaavaisuuteen, vireystilaan ja muistamiseen. Fyysisesti aktiivisen lapsen motoriikka ja fyysinen toimintakyky kehittyvät suotuisasti, mikä ennaltaehkäisee mahdollisia myöhempiä elintamosairauksia. Fyysiset taidot kehittyvät monipuolisesti, kun lapsi pääsee leikkimään yhdessä muiden lasten kanssa erilaisissa ympäristöissä ja kaikkina vuodenaikoina. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 13.)

Lasten keskinäiset suhteet ovat tärkeässä roolissa lasten liikkumisen virittäjänä, sillä yhdessä liikkuessaan lapset harjaantuvat rakentamaan hauskaa ja mielekästä tekemistä. Aktiivisimmillaan lapsi on leikkiessään muiden lasten kanssa. Lapsi oppii asioita toiminnallisesti, eli tutkien, kokeillen, yrittäen ja erehtyen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 8-9.)

Seikkailukasvatus tarjoaa varhaiskasvatuksessa keinon yhdistää monipuolisten uusien asioiden oppiminen aktiiviseen tekemiseen ja liikuntaan. Seikkailukasvatusta

toteutetaan useimmiten luonnon ympäristöissä ja tehtävät vaativat osallistujalta kokonaisvaltaista osallistumista. Seikkailua voi toteuttaa kaikkina vuodenaikoina. Hiihtoretki lasten kanssa talviseen metsään antaa aivan erilaisen kokemuksen, kuin vaikkapa kesäinen seikkailuretki samaan ympäristöön. Luonto tarjoaa eri vuodenaikoina mahdollisuuksia kehittää erilaisia motorisia taitoja ja tätä mahdollisuutta kasvattajien on tärkeää hyödyntää kasvatustyötä suunnitellessaan. Samalla lapset saavat kosketuksen aitoihin ympäristöihin ja rakentavat positiivista luontosuhdetta, joka nykypäivänä ei enää ole itsestäänselvyys. Seikkailukasvatuksen avulla voidaan oppia monia uusia taitoja samalla aktiivisesti toimien.

6.3 Seikkailukasvatus oppimisvaikeuksista kärsivien lasten tukemisessa

Maarit Marttila (2010) on tutkinut Pro Gradu-tutkielmassaan ”Oppimisen ilo löytyy luonnosta - Seikkailu- ja elämyspedagoginen luontoliikunta oppimisen tukena”, kuinka seikkailukasvatuksen avulla voidaan tukea oppimisvaikeuksista kärsiviä oppilaita. Hän toteaa, että seikkailukasvatus soveltuu menetelmänä mitä erilaisimpien oppijoiden oppimisen tukemiseen, koska siihen sisältyy aistikanavien monipuolinen käyttö, liikkuminen, konkreettinen tekeminen ja uskon vahvistaminen oppijan omiin kykyihin oppia.

Seikkailukasvatuksen avulla on mahdollista vähentää esimerkiksi ylivilkkaiden lasten saamaa negatiivista palautetta koululuokassa. Kun esimerkiksi ympäristöopin tunnilla kasvin nimien opettelu viedään käytännön tasolle luontoympäristöön, jossa oppilaat saavat käyttää oppimiseen kaikkia aistejaan ja olla samalla fyysisesti aktiivisia, niin luokkaympäristössä normaalisti häiritsevä käytös voi hävitä kokonaan. Marttila toteaa, että seikkailu- ja elämyspedagogisen luontoliikunnan konkreettisuus, liikunnan liittyminen toimintaan ja eri aistikanavien monipuolinen hyödyntäminen sekä toiminnallisuus helpottavat oppimisvaikeuksia.

Mikael Kokljusckin (2000, 38) puhuu myös seikkailukasvatuksen hyödyistä erilisten oppijoiden parissa. Hän toteaa, että aktiiviset ja vilkkaat lapset saavat päiväkotiryhmässä nopeasti häirikön leiman ja pahimmassa tapauksessa menettävät jo päiväkotiyksikössä luottamuksen itseensä oppijoina, jos ainoa oikea tapa toimia on olla hiljaa ja näkymättömästi. Taitava kasvattaja käyttää monipuolisia opetusmenetelmiä

ja huomioi, että ryhmässä on hyvin erilaisia lapsia. Erilaisuuden huomioinen ja kunnioittaminen takaa sen, että kaikki lapset voivat kokea oppimisen mielekkäänä. Seikkailukasvatus on erinomainen menetelmä lapsille, joiden on vaikeaa pysyä paikoillaan ja keskittyä perinteiseen opetukseen.

6.4 Seikkailukasvatus vahvistaa lapsen ympäristö- ja luontosuhdetta

Homan-Heleniuksen ja Yli-Viikarin (2017) mukaan erinäisissä kansainvälisissä tutkimuksissa on tullut esiin huolta herättäviä tuloksia lasten luontosuhteen heikkeneemisestä. Lasten ja nuorten aika kuluu entistä tiiviimmin sisätiloissa sähköisten laitteiden äärellä ja samaan aikaan luonnossa vietetty aika on vähentynyt merkittävästi. Luonnosta erkaantumisen myötä monilta lapsilta puuttuvat omakohtaiset kokemukset luonnossa ja lähiympäristössä toimimisesta ja moni lapsi kokee luonnossa liikkumisen pelottavana ja vaarallisena asiana.

Ympäristösuhteen muodostumisen kannalta vuorovaikutus luonnon ja ympäristön kanssa on erittäin merkityksellistä. Hyvää ympäristösuhdetta ja vastuullista suhtautumistapaa omaan lähiympäristöön ei voi syntyä, jos ei lapsi saa viettää aikaa luonnossa. Myönteisillä, toiminnallisilla ympäristökokemuksilla on olennainen merkitys positiivisen luontosuhteen kehittymiselle. (Parikkala-Nihti & Suomela 2014, 66.) Lasten kanssa toteutettaville seikkailuille luonto tarjoaa toiminnallisesti ja elämyksellisesti innostavan ympäristön. Seikkailukasvatuksen yhtenä tavoitteena varhaiskasvatuksessa voidaan nähdä lasten tutustuttaminen omaan lähiympäristöönsä, sekä lasten rohkaiseminen luonnossa liikkumiseen. (Kokljuschkin 2000, 56.)

Luonnolla tiedetään olevan monia merkittäviä fyysisiä ja psyykkisiä terveysvaikutuksia. Luonnossa liikkuminen alentaa verenpainetta ja sydämen sykettä, vähentää lihasjännityksiä, sekä lisää valkosolujen määrää veressä. Lisäksi ulkona leikkiminen ja liikkuminen rauhoittavat vilkkaita ja levottomia lapsia ja vaikuttavat myönteisesti keskittymiskykyyn. Luontoympäristön tarjoamat myönteiset selviytymiskokemukset kehittävät tervettä itseluottamusta ja vastuullisuutta omasta tekemisestä. (Homan-Helenius & Yli-Viikari, 2017.) Motorisen kehityksen kannalta luonnollinen metsäympäristö on lapselle kuin temppurata, joka kehittää monia taitoja ja valmiuksia, kuten

tasapainoa, voimaa ja ketteryyttä. Luonnon tarkkaileminen puolestaan opettaa lapselle syy- ja seuraussuhteita, sekä auttaa ymmärtämään ihmisen osana luonnon suurta kokonaisuutta (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 16).

Lasten luonto- ja ympäristökasvatuksen lähtökohtana tulee olla lapsen kehityksen kokonaisvaltainen huomioiminen niin fyysisesti, emotionaalisesti kuin kognitiivisesti. Luonnossa toimiessaan lapsi oppii fyysisellä tasolla toimimaan luonnon ympäristöissä ja oppii tekemään asioita luonnon hyväksi. Emotionaalisella tasolla lapsi kiinnostuu luonnosta, oppii välittämään siitä ja haluaa huolehtia ympäristöstään ja siellä elävistä. Kognitiivinen taso tarkoittaa sitä, että lapsi oppii tiedollisella tasolla asioita luonnosta ja lähiympäristöstä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 28.)

Palmerin (1998) puumalli on yksi käytetyimmistä ympäristökasvatuksen teoreettisista malleista. Mallin mukaan ympäristökasvatuksen sisällöt jaetaan kolmeen osaan, joita ovat oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä, sekä toimiminen ympäristön puolesta. Ympäristössä oppiminen liittyy vahvasti toiminnallisuuteen ja kokemuksellisuuteen. Kokemusten kautta saavutetaan tietoja, taitoja ja kykyjä ympäristössä selviytymiseen. Ympäristöstä oppiminen tarkoittaa ympäristön tutkimista ja tiedon hankkimista ympäristöstä. Ympäristökasvatuksen kolmas kokonaisuus eli osallistuminen toimintaan ympäristön puolesta pitää sisällään vahvan arvokasvatuksellisen lähtökohdan. Varhaiskasvatuksessa kasvattajien vastuulla on antaa esimerkkiä ympäristön puolesta toimimisessa. Tähän osa-alueeseen voidaan liittää esimerkiksi Jokamiehen oikeudet, joiden opettaminen lapsille on kasvattajien ja vanhempien vastuulla. (Raittila 2011, 211-217.)

Lasten kanssa toteutettavissa seikkailuissa metsä ja luonto ylipäättään on luonnollinen toimintaympäristö. Seikkailukasvatuksen avulla voidaan näin ollen vahvistaa lapsen luontosuhdetta. Toimimalla luonnossa lapsi muodostaa omakohtaisen tunteen lähiympäristöönsä, oppii toimimaan siellä ja löytää luonnon tarjoaman ilon ja virkistykseen, jonka on mahdollista säilyä aikuisuuteen asti.

7 MENETELMÄOPPAAN SUUNNITTELU JA TOTEUSPROSESSIN KUVAUS

7.1 Toiminnallinen toteutus

Opinnäytetyöni toiminnallinen toteutus käynnistyi lokakuussa 2017, jolloin pidin ensimmäisen seikkailun esikouluryhmälle. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa pääsin kokeilemaan erilaisia seikkailukasvatuksen menetelmiä ja sovelluksia esikouluryhmälle. Toiminnallisia seikkailukasvatustuokioita pidin esikouluryhmälle yhteensä viisi ja niiden pohjalta koostin menetelmäoppaan käyttämistämme seikkailuharjoitteista.

Useimmat toiminnallisessa toteutuksessa käyttämäni menetelmistä olivat minulle tuttuja aiemman työni kautta. Seikkailuissa käytetyt harjoitteet ovat siis työkokemuksen myötä hankittuja ja sisäistettyjä. Kokemukseni pohjautuvat kuitenkin pääosin isompien lasten ja nuorten kanssa toteutettuihin seikkailukasvatustuokioihin, joten muokkasin ja sovelsin tehtäviä esikouluryhmän ikätasolle sopiviksi. Seikkailukasvatustuokioita suunnitellessa on tärkeää tietää ja tunnistaa ryhmän taitotaso, jotta tuokion haastetaso vastaa osallistujien kykyjä. Liian helpot tehtävät saavat ryhmän alisuoriutumaan tehtävistä, kun taas liian vaikeat tehtävät jäävät ratkaisematta ja onnistumisenkokemus jää syntymättä. Hyvä seikkailu haastaa ryhmän toimimaan hiekan oman mukavuusalueen ulkopuolella, mutta ei kuitenkaan liian kaukana sieltä, jotta onnistuminen olisi mahdollista.

Ensimmäisten seikkailutuokioiden suunnittelu esikouluryhmälle oli kokeilevaa, koska en vielä tuntenut lapsia ja lapsiryhmää. Olin aluksi ajatellut, että voisin seikkailuja kauemmas päiväkodilta, lapsille vieraampiin metsiin ja ympäristöihin. Käytännön syyt kuitenkin johtivat siihen, että pääsimme pois päiväkodin alueelta vain viimeisellä seikkailukerralla. Onneksi päiväkodin yhteydessä on mukava lähimetsä, jossa seikkailuja oli helppo toteuttaa. Minua itseäni harmitti aluksi se, että suunnitelma vieraisissa ympäristöissä toteutettavista seikkailuista ei ollutkaan mahdollinen,

mutta lapsia se ei näyttänyt häiritsevän lainkaan. Lapset eläytyivät seikkailuihin upealla tavalla ja heidän mielikuvituksensa sai jokaisen seikkailun lähtemään lentoon. Minulle ohjaajana tämä opetti sen, että varhaiskasvatuksen seikkailuja suunniteltaessa tärkeää eivät ole vieraat ympäristöt ja tuntemattomat metsät, vaan myös tutussa lähimetsässä lasten mielikuvitus ja innostus kuljettavat seikkailua eteenpäin.

Seikkailuja suunnitellessani pyrin ottamaan huomioon lasten iän ja kehitystason, sekä heidän mielenkiinnon kohteensa. Lasten mielenkiinnon kohteiden huomiointiseksi kysyin lapsilta, minkälaisia seikkailuja he haluaisivat. Esimerkiksi eläinseikkailu sai alkunsa lasten ilmaisemasta mielenkiinnosta. Viimeistä seikkailukertaa varten kysyin lapsilta toiveita seikkailulle ja näiden toiveiden pohjalta viimeiseen seikkailuun otin mukaan yhden lasten suosikkitehtävistä, eli silmät sidottuina tehtävän sokkokulun. Lasten mielipiteiden huomioiminen on osallisuutta ja antaa lapsille mahdollisuuden olla vaikuttamassa toiminnan sisältöihin.

Jokainen seikkailukerta oli erilainen ja halusin tehdä seikkailuista kokonaisuuksia, joita juoni ja tarina vie eteenpäin. Juoni viritti lasten mielikuvitusta ja sai selvästi lapset heittäytymään tarinan ja seikkailun vietäväksi. Jokaisen seikkailun kantavana teemana oli yhteistyö ja pyrin suunnittelemaan seikkailujen tehtävät niin, että ne sisälsivät mahdollisimman paljon ryhmän välistä yhteistyötä ja toisten huomioonottamista. Seikkailut sijoituivat aamupäiviin ja aloitimme seikkailut aamupiiriltä, jossa pohjustin lapsille minkälainen seikkailu on tulossa. Aamupiirillä oli myös hyvä hetki kerrata esimerkiksi oikeanlaista pukeutumista seikkailuretkää varten. Seikkailumme kestivät 2-3 tuntia ja niiden aikana oli tärkeää, että pukeutuminen oli sääolosuhteisiin nähden sopivaa. Näin seikkailuissa harjoiteltiin myös luonnon olosuhteiden huomioimista, joka on tärkeä osa retkeilytaitoja.

Ensimmäisellä seikkailukerralla lapset saivat oman seikkailijanauhan, jossa lukee heidän oma seikkailijanimensä. Halusin seikkailijanauhojen avulla luoda lapsille yhteenkuuluvuuden tunnetta, sekä hyvää ryhmähenkeä. Seikkailijanauhat olivat värikkäitä päänauhoja, joihin olin kirjoittanut jokaisen lapsen oman seikkailijanimen. Seikkailijanimet juonsivat juurensa osallistujien syntymäpäivistä. Seikkailijanauhoista tuli lapsille todella tärkeitä ja he odottivat innolla, milloin seikkailijanauhat saa viedä kotiin. Seikkailijanauhat olivat toimiva ja tasapuolinen seikkailusymboli, jonka avulla ryhmän yhteishenki tiivistyi heti ensimmäisellä seikkailulla.

Toinen seikkailujemme symboli oli reflektioissa käytetty puheenjohtajan kivi. Puheenjohtajan kivi oli iso maalattu kivi, joka seikkailujen lopussa kiersi piirissä ja vain se, jolla oli kivi kädessään sai puhua. Kiven avulla kävimme läpi seikkailuja ja niistä nousseita mietteitä ja opettelimme samalla kunnioittamaan toisia, sekä kuuntelemaan mitä muilla on sanottavana.

Nämä kaksi seikkailujemme symbolia kulkivat matkassa jokaisella seikkailulla ja niistä tuli lapsille hyvin tärkeitä. Lasten kanssa seikkailijanauhat toimivat erinomaisena yhteenkuuluvuudentunteen luojana ja puheenjohtajan kiveä lapset oppivat kunnioittamaan heti ensimmäisestä seikkailusta lähtien. Oli hienoa huomata, kuinka ryhmä sitoutui kunnioittamaan puheenjohtajan kiveä ja sitä myötä toisiaan. Lapsille konkreettiset toiminnan symbolit ovat toimiva apuväline sääntöjen ja toimintatapojen opettelemisessa.

Toiminnallinen toteutus alkoi lokakuussa 2017 ja jatkui toukokuuhun 2018 saakka. Seikkailukertoja oli yhteensä viisi ja seikkailut olivat kestoltaan noin kaksi tuntia. Viimeinen seikkailukerta Joupiskan elämysliikuntareitillä oli pidempi ja se kesti noin kolme tuntia.

Ensimmäisen seikkailun teemana oli aarrejahti. Pohjustin seikkailun lapsille kertomalla, että olen piilottanut heille metsään aarteen, jonka voi löytää vain tekemällä yhteistyötä. Aarrejahti koostui erilaisista ryhmänä tehtävistä ongelmanratkaisutehtävistä, joita ratkaisemalla lapset saivat vihjeitä. Vihjeitä seuraamalla lapset löysivät aarrearkun, josta jokainen lapsi sai oman seikkailijanauhan. Seikkailijanauhojen jakamisen jälkeen lapset pääsivät pienissä ryhmissä suunnittelemaan metsään seikkailuradan, joka sitten esiteltiin muille ryhmille. Lopuksi kaikki lapset pääsivät kokeilemaan muiden lasten suunnittelemaa seikkailuratoja.

Toisen seikkailukerran teemana oli mehuseikkailu. Kerroin lapsille, että tämän kertaisella seikkailulla opimme käyttämään trangiaa, eli retkikeitintä. Kerroin, että retkikeitin on tärkeä ja tarpeellinen apuväline luonnossa liikkuesssa ja, että sen avulla on mahdollista valmistaa vaikka kokonainen ateria metsäolosuhteissa. Olin jälleen vinyt lähimetsään erilaisia ryhmätehtäviä, joita suorittamalla lapset ansaitsivat mehun keittämiseen tarvittavia välineitä. Kun kaikki tehtävät oli onnistuneesti suoritettu

ja tarvittavat välineet ansaittu, niin lopuksi keitimme yhdessä lämpimät mehut. Mehun keittäminen oli lasten mielestä todella mukavaa ja mehun nauttimisen lomassa seikkailun läpikäyminen, eli reflektio sujui luontevasti.

Kolmannella seikkailukerralla teemana olivat suomalaisen metsän eläimet. Pohjustin seikkailun lapsille kertomalla, että tällä seikkailulla tapaamme suomalaisen metsän eläimiä, jotka opettavat meille jotain uutta itsestään. Metsään olin vienyt eläinten kuvia, joita lasten kanssa etsittiin. Jokainen eläin antoi lapsille tehtävän ja eläimiä olivat karhu, siili, jänis ja susi. Tehtävinä oli esimerkiksi rakentaa karhulle pienryhmissä talvipesä ja esitellä pesät muille. Lapset ideoivat hienoja talvipesiä, joihin oli rakennettu esimerkiksi karhulle oma terassi ja poikasille lastenhuone. Tällaisten tehtävien tavoitteena on niin yhteistyön harjoittelu ryhmätyön avulla, kuin itseilmaisun ja rohkeuden harjoittelu oman työn esittelyn muodossa.

Neljännän seikkailun aiheena oli geokätköilyn alkeiden opetteleminen. Seikkailun alustin lapsille esittelemällä GPS-laitteen ja kertomalla geokätköilystä harrastukseksi. Osa lapsista oli kokeillut geokätköilyä vanhempien tai isosisarusten kanssa, mutta suurimmalle osalle lapsista geokätköily oli uusi tuttavuus. Päiväkodille hankittiin geokätköilyä varten kaksi GPS-laitetta, joiden yksinkertaistetun kuvallisen käyttöohjeen tein kasvattajien tueksi osaksi menetelmäopasta. Koska käytössämme oli vain kaksi GPS-laitetta, päädyin jakamaan ryhmän kahteen 8 lapsen pienryhmään. Tämä oli tarkoituksen mukaista, jotta kaikki lapset saivat kokemuksen laitteen käytöstä. Olin tehnyt lähimetsään neljä kätköä, joten jokainen lapsi sai toimia johtajana ja pitää laitetta yhden kätkön ajan. Jokaisella kätköllä piilotetusta kätköpurkista löytyi ryhmätehtävä, joka lasten piti yhdessä suorittaa. Geokätköilyseikkailu mietitytti minua etukäteen eniten, sillä en ollut varma osaavatko lapset tulkita GPS-laitetta ja suunnistaa sen avulla. Kokeilu osoitti, että esikouluikäisten kanssa GPS-laitteen käyttö onnistuu hyvin ja lapset osaavat käyttää sitä aikuisen tuella.

Viides ja viimeinen seikkailukerta oli seikkailujemme loppuhuipennus ja silloin pääsimme seikkailemaan lapsille vieraampaan ympäristöön Joupiskan elämysliikuntareitille. Viimeiselle seikkailukerralle olin pyytänyt lapsilta toiveita ja sisällytin niitä seikkailuun. Yksi toiveista oli eläinseikkailulla tehty sokkokulku, joka oli lasten mielestä ollut hyvin jännittävä. Kerroin lapsille, että luvassa olisi metsäseikkailu,

jonka aikana suunnistamme GPS-laitteen ja kartan avulla ja teemme matkan varrella erilaisia tehtäviä. Kerroin, että retkemme päättyy eväiden syöntiin ja että eväät löytyvät reitin varrelta. Seikkailun tehtäviin kuului esimerkiksi reitin varrella olevan sotilasesteradan suorittaminen joukkueina. Oli ilahduttavaa ja palkitsevaa huomata, että lapset ottivat upeasti toisensa huomioon sotilasesteradan tehtävissä ja pitivät oma-aloitteisesti huolta siitä, että kaikki joukkueen jäsenet selviytyivät tehtävistä toinen toistaan auttaen ja tukien.

Erään lapsen kommentti viimeisestä seikkailusta jäi mieleeni erityisesti: *”Tuntui ihan oikealta seikkailulta, kun ei tiennyt missä on”*. Vieras ympäristö sai aikaan aitoa jännitystä ja seikkailun tuntua, joten vaikka lapset heittäytyvät seikkailuun myös lähimetsässä, niin silloin tällöin on hyvä päästä seikkailemaan myös vieraampiin ympäristöihin.

7.2 Menetelmäopas

Seikkailukasvatuksellisessa menetelmäoppaassa on kuvattu lyhyesti seikkailukasvatuksen periaatteet ja ajatusmalli. Tarkoituksena on, että menetelmäoppaan avulla päiväkodin kasvattajat saavat käsityksen seikkailukasvatuksen ideasta ja voivat halutessaan lähteä kokeilemaan seikkailukasvatusta osana omaa työtään.

Menetelmäoppaaseen on kuvattu kaikki opinnäytetyöni seikkailut kokonaisuuksina. Kasvattaja voi halutessaan käyttää seikkailukokonaisuuksia, tai yksittäisiä tehtäviä. Tehtävät ja niiden tavoitteet, sekä seikkailussa tarvittavat välineet on kirjattu menetelmäoppaaseen. Materiaalit, joita tuotin seikkailuja varten jäävät päiväkodin käyttöön, jotta kasvattajille olisi mahdollisimman helppoa valmistella seikkailukasvatusuokioita.

Menetelmäoppaassa on paljon kuvia seikkailuistamme elävöittämissä opasta. Osana reflektiota pyysin lapsia muutaman kerran piirtämään seikkailujen jälkeen jotain mitä heille oli jäänyt mieleen seikkailusta. Myös näitä kuvia olen liittänyt osaksi menetelmäopasta. Opas on työstetty Microsoft Word-ohjelmalla ja se tulee päiväkodin käyttöön sekä sähköisenä PDF-versiona, että tulostettuna oppaana.

8 YHTEENVETO JA ARVIOINTI PROSESSISTA

Tässä luvussa tarkastelen opinnäytetyöprosessia ja arvioin sitä. Toiminnallisen opinnäytetyöni avulla halusin kokeilla, miten seikkailukasvatus menetelmänä soveltuu käytettäväksi varhaiskasvatuksessa. Liitän prosessin arviointiin myös esikouluopettajalta saamaani palautetta seikkailuista.

Työskentelen päiväkodissa, johon tein opinnäytetyön, mutta suunnittelin ja valmistelin seikkailut omalla ajallani. Päiväkoti jousti kiitettävästi seikkailupäivinä, niin että pääsin ohjaamaan seikkailuja ja omassa ryhmässäni minua oli useimmiten tuurassa esikouluryhmän lastenhoitaja. Esikouluopettaja oli mukana kaikilla seikkailuilla havainnoimassa ja osallistumassa itse toimintaan.

Tässä opinnäytetyöprosessissa ohjattava ryhmä oli melko suuri, eli mukana oli samaan aikaan 16 lasta. Pienemmän ryhmän kanssa ryhmästä nouseviin ilmiöihin olisi helpompi tarttua ja ohjaajalla olisi mahdollisuus tehdä yksilöllisempiä havaintoja ryhmän toiminnasta. Esikouluopettaja kommentoi asiaa antamassaan palautteessa:

”Pienemmässä pienryhmässä kun voisi toimia se olisi tällaisessä elämyksellisessä seikkailukasvatuksessa eduksi. Näin lapsia pystyisi vieläkin yksilöllisemmin ohjata seikkailuhetkien edetessä.”

Tämä ongelma on mahdollista ratkaista ottamalla seikkailukasvatustuokiolle mukaan vain yksi pienryhmä kerrallaan, jolloin ryhmän koko on 8 lasta. Oman ryhmän kanssa työskennellessä tämä on mahdollista ja ehdottomasti järkevää.

Esikouluopettajan tekemiä positiivisia havaintoja seikkailukasvatustuokioilta olivat esimerkiksi seuraavat asiat:

”Ensimmäisellä kerralla tärkein havaintoni oli, että sellaisetkin lapset, jotka ovat hiljaisempia tai ujompia, puhkesivat kukkaan.”

”Olemme juuri käsitelleet eskarituokioissamme aiheita rohkeus, itse-tunto ja muiden huomioiminen. Tämä konkretisoitui köysitehtävässä. Tärkein havaintoni toisella kertaa oli, että yhteistyötaidot on ryhmässämme vahvistunut. Huomasin kuinka he ovat oppineet neuvottelemaan keskenään kun piti pullo saada köyden avulla keskeltä.”

”Huomioimalla ikä ja mielenkiinnot, seikkailuista tulee onnistuneita. Tästä hyvä esimerkki on ensimmäisellä kerralla ollut ryhmätehtäväosuus. Ryhmässä lapset saivat suunnitella reittejä tms. Silloin yhdessä ryhmässä tuli näytelmä Ninjoista, joka on nyt kovin IN eskarilaistemme keskuudessa. Oli mahtavaa, että he saivat yhdistää nämä kaksi -seikkailun ja kiinnostuksensa ja että olit antanut mahdollisuuden lasten itse ideoida. Tämä tukee hyvin uudistunutta OPSiakin ja VASUA. Tämä yhdessä seikkailun keksiminen on jäänyt lasten leikkeihin edelleen, varsinkin aina kun menemme metsään leikkimään he muistelevat ensimmäistä seikkailuhetkeämme ja suunnittelevat omaa, uutta reittiä jonka voivat muille esitellä.”

Nämä opettajan tekemät havainnot tukevat ajatusta siitä, että seikkailukasvatuksen avulla voidaan positiivisesti vaikuttaa ryhmän yhteistyötaitojen kehittymiseen, sekä esimerkiksi ryhmässä vallitsevien roolien muovautumiseen.

Mielestäni seikkailukasvatus on erittäin käyttökelpoinen menetelmä varhaiskasvatuksessa. Seikkailukasvatuksen käyttö lisää lasten osallisuutta ja vastuunottoa omasta, sekä ryhmän toiminnasta. Aidot haasteet ja kokemukset syy-seuraus-suhteista antavat lapselle kokemuksen siitä, että hänen omalla toiminnallaan on vaikutusta ja merkitystä toiminnan lopputuloksen kannalta. Näkemykseni mukaan seikkailukasvatuksen käytöllä varhaiskasvatuksessa voidaan vahvistaa lasten toimijuutta ja itsetunnon kehittymistä.

Seikkailukasvatus on mielestäni toimiva menetelmä varhaiskasvatuksessa, mutta kuten todettua, menetelmän käyttöön sisältyy myös haasteita. Lapset nauttivat seikkailuista ja heittäytyivät innolla mukaan kaikkiin tehtäviin. Viimeisen seikkailun jälkeen lapset toivoivat, että seikkailut voisivat vielä jatkua ja usein palaute oli, että ”kaikki oli kivaa!” Lasten ilo ja innostus motivoivat minua käyttämään seikkailukasvatusta myös tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen parissa.

Haasteina tämän opinnäytetyön kohdalla olen kokenut rajallisen ajan, ison lapsiryhmän, sekä kiireen ja aikataulut. Nämä haasteet ovat koskeneet seikkailukasvatuksen käyttöä tämän opinnäytetyöprosessin yhteydessä. Haasteen loi se, että työskentelyn päätoimisesti toisessa lapsiryhmässä, jolloin opinnäytetyöhön liittyvät tehtävät on täytynyt jättää työajan ja suunnitteluajkojen ulkopuolelle. Seikkailukasva-

tustuokioiden valmisteluun kului melko paljon aikaa, koska kaikki materiaali on pitänyt tuottaa itse. Seikkailuaamut alkoivat omalta osaltani 1-2 tuntia ennen töiden alkua, jotta ehdin viedä kaiken tarvittavan materiaalin metsään ennen seikkailun alkua. Kaikesta huolimatta nautin seikkailukasvatuksen käytöstä ja heittäydyn lasten mukana seikkailuun.

Seikkailukasvatustuokioihin on osallistunut kerralla koko lapsiryhmä, eli 16 lasta, jolloin seikkailukasvatuksen ajatus hieman kärsii esimerkiksi reflektiivisyyden osalta. Pienemmän ryhmän kanssa ohjaajalla olisi enemmän aikaa keskittyä jokaiseen lapseen yksilönä ja myös erilaisten ryhmäilmiöiden havaitseminen olisi helpompaa. Ajallisesti seikkailukasvatustuokiot ovat kestäneet noin kaksi tuntia kerrallaan ja usein on tuntunut, että aika loppuu kesken. Ajan puute johtaa kiireen tunteeseen, jolloin kasvattavien ilmiöiden ympärille ei ehditä pysähtyä riittävästi.

Uskon, että nämä haasteet ovat voitettavissa silloin, kun seikkailukasvatusta pääsee kasvattajana hyödyntämään osana omaa työtään ja osana oman lapsiryhmän toimintaa. Mahdollisuus suunnitella ajankäyttö on tällöin joustavampaa ja toiminnan suunnittelun voi tällöin sisällyttää osaksi lastentarhanopettajan suunnittelu-aikaa.

Omalle ryhmälle toimintaa ohjattaessa on mahdollista ottaa seikkailukasvatustuokiolle yksi pienryhmä kerrallaan, jolloin lapsia samalla tuokiolla olisi vain 8. Pienemmässä ryhmässä jää enemmän aikaa tehdä havaintoja ja tarttua ryhmästä nouseviin ilmiöihin paljon syvällisemmin. Myös lapsen kuuleminen on helpompaa, kun ryhmä on pienempi.

Haasteista huolimatta lapset ovat nauttineet seikkailukasvatustuokioista ja oppineet niiden aikana paljon uusia asioita. Tämä kannustaa minua jatkamaan menetelmän käyttöä myös tulevaisuudessa.

Seikkailukasvatuksen ideologia vastaa mielestäni hyvin valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamiin toiminnan tavoitteisiin ja siksi toivon, että tämän opinnäytetyön myötä seikkailukasvatuksen käyttö toimeksiantajana toimineessa päiväkodissa lisääntyy.

Oma toimintani opinnäytetyön edetessä on mielestäni ollut vastuullista ja prosessi on edennyt hyvin. Olen tyytyväinen siitä, että lapset selvästi nauttivat seikkailukasvatustuokioista ja heille seikkailut olivat jännittäviä ja elämyksellisiä. Tavoitteet täyttyivät mielestäni hyvin ja seikkailukasvatustuokioilla lapset ottivat hienosti vastuuta omasta ja koko ryhmän toiminnasta. Seikkailut olivat mielestäni hyvin suunniteltuja, sillä niiden selvittämiseen tarvittiin aina koko ryhmän panosta, jolloin yhteistoiminnallisuuden ja kavereiden huomioonottamisen periaatteet toteutuivat hyvin. Näiden kokemusten pohjalta aion jatkaa seikkailukasvatuksen käyttöä osana omaa työtäni myös tulevaisuudessa ja toivon, että syntyneen seikkailukasvatusoppaan myötä seikkailukasvatuksen käyttö myös päiväkotijumpissa lisääntyy.

Tämä opinnäytetyö on ollut pitkä prosessi, koska halusin tehdä seikkailukasvatuksesta Oravat-ryhmälle pitkäkestoisen kokonaisuuden. Omasta mielestäni tämä valinta oli hyvä, sillä ryhmän kehityskaari oli mielestäni selkeästi nähtävillä. Lapset olivat innostuneita ja sitoutuneita seikkailuihimme ja odottivat seikkailuja innokkaasti. Olen tyytyväinen projektiin ja sen tarjoamiin oppimiskokemuksiin.

LÄHTEET

- Allinen, R. & Korhonen, H. 2007. Jännittäväntä oli, kun ensin pelotti ja sitten uskalsi – Seikkailu- ja elämyspedagogiikka päiväkotien esikouluryhmissä. Teoksessa: Karppinen, S. & Latomaa, T. (toim.) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuk- sen teoriaa ja sovelluksia. Tampere: Juvenes Print.
- Asela Marjo-Riitta. 2011. Elämys- ja seikkailupedagogiikka varhaiskasvatuksen tu- kena. [Verkkojulkaisu]. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 20.8.2017]. Saatavissa: [https://theseus.fi/bitstream/han- dle/10024/29388/Asela_Marjo.Riitta.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/29388/Asela_Marjo.Riitta.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Ewert A. & Sibthorp J. 2014. Outdoor Adventure Education. Foundations, Theory, and Research. Human Cinetics.
- Hertto, P. & Tyykilä, J. 2017. Seikkailukasvatus 4-5-vuotiaille – Opas varhaiskas- vattajille päiväkotiviiksissä. [Verkkojulkaisu]. Turun ammattikorkeakoulu. So- siaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 26.10.2017]. Saatavissa: https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/116407/Montonen_Merja_Nur- mio_Roosa.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hirsijärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. 20.painos. Porvoo: Tammi
- Homan-Helenius, P. & Yli-Viikari, A. 2017. Lasten luontosuhde kehittyy tekemällä ja kokemalla. [Verkkojulkaisu.] [Viitattu 14.8.2018.] Saatavissa: [https://unlimi- ted.hamk.fi/hyvinvointi-ja-sote-ala/lasten-luontosuhde](https://unlimited.hamk.fi/hyvinvointi-ja-sote-ala/lasten-luontosuhde)
- James, T. 2000. Kurt Hahn and the Aims of Education. [Verkkojulkaisu.] [Viitattu 4.9.2018.] Saatavissa: <http://www.outwardbound.fi/tiedostot/Kirjallisuus/Bio- graphy.pdf>
- Karppinen S. & Latomaa T. (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuk- sen teoriaa ja sovelluksia. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.

Latoma T. & Karppinen, S. 2010. Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.

L 19.1.1973/36. Varhaiskasvatuslaki.

Karppinen, S. & Latoma, T. 2015. Seikkaillen elämyksiä III. Suomalainen seikkailupedagogiikka. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.

Kokljuskin, M. 2000. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.

Laaksonen, V. 2012. Vuorovaikutustaidot ja lasten osallistuminen vertaisryhmässä. Katsaus monitieteiseen tutkimuskirjallisuuteen. [Verkkojulkaisu.] Nuorisotutkimus 1/2012. [Viitattu 27.6.2018.] Saatavissa: <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2012/1/vuorovai.pdf>

Linnossuo, O. 2007. Seikkailukokemusten vaikuttavuuden tutkimus. Teoksessa: Karppinen, S. & Latoma, T. (toim.) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Tampere: Juvenes Print.

Louhela, V. 2010. Seikkailu opetusmenetelmien monipuolistajana. Teoksessa: Latoma, T. & Karppinen, S. (toim.) Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print.

Lumme, R., Leinonen, R., Leino, M., Falenius, M. & Sundqvist, L. 2006. Moninuo-tonen/toiminnallinen opinnäytetyö. [Verkkojulkaisu.] VirtuaaliAMK. [Viitattu 13.8.2018.] Saatavissa: <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670359399/1154756862024.html>

Marjanen, P., Ahonen, J. & Majoinen, L. 2013. Vertaissuhteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa: Marjanen, Marttila, Varsa. 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Marttila, M. 2016. Elämys- ja seikkailupedagogiikalla toiminnallisuutta opetuksen tueksi. [Verkkolehtiartikkeli]. Liikunta ja tiede 5/2016. [Viitattu 1.1.2018]. Saatavissa: http://www.lts.fi/sites/default/files/page_attachment/lt_5-16_4-8_low-res.pdf

Marttila, M. 2010. Oppimisen ilo löytyy luonnosta – seikkailu- ja elämyspedagogi-nen luontoliikunta oppimisen tukena. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteen tiedekunta. Pro gradu-tutkielma. [Viitattu 28.1.2018]. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22764/URN_NBN_fi_jyu-201001221061.pdf?sequen

- McLeod, S.A. 2017. Kolb - learning styles. [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 17.9.2018.] Saatavissa: <https://www.simplypsychology.org/learning-kolb.html>
- Montonen, M. & Nurmio, R. 2016. "Seikkailua löytyy myös läheltä". Pirkkalan varhaiskasvattajien käsityksiä seikkailukasvatuksesta osana päiväkodin toimintaa. [Verkkajulkaisu]. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 26.10.2017]. Saatavissa: https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/116407/Montonen_Merja_Nurmio_Roosa.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Mäkinen, P. 2002. Kokemuksellinen oppiminen. [Verkkajulkaisu.] Tampereen yliopisto: Verkko-tutor. [Viitattu 17.9.2018.] Saatavissa: <http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/kokem.htm>
- Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Suomen yliopistopaino Oy. Tampere.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. [Verkkajulkaisu.] Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:21. [Viitattu 27.6.2018.] Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75405/OKM21.pdf?sequence=1>
- Outward Bound. Ei päiväystä. Experiental Learning. [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 31.12.2017]. Saatavissa: <http://www.outwardbound.fi/en/experiental-learning/>
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Päiväkoti Jump. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 27.6.2018]. Saatavissa: <http://www.paivakotijump.fi/index.html>
- Raittila, R. 2011. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rautakoski, J. & Tuovinen, H. 2016. Seikkailukasvatuksen vaikutukset luokan ryhmäilmiöihin. Kasvatustieteen kandidaatintyö. . [Verkkajulkaisu.] Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta [Viitattu 14.8.2018] Saatavissa: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201605031605.pdf>
- Rintala, P. Ahonen, T. Cantell, M. & Nissinen, A. 2005. Liiku ja Opi. Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. PS-kustannus:Keuruu.
- Salo, P. 1999. Kasvatusta ja seikkailua yhteisöissä. [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 14.8.2018.]. Saatavissa: <http://www.vasa.abo.fi/users/psalo/www/PSSEIKKA.pdf>

Suomen nuorisokeskukset. Seikkailukasvatus. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 18.10.2017]. Saatavissa: <http://www.snk.fi/seikkailukasvatus/>

Telemäki, M. 1998. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Teoksessa: Lehtonen, T. (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. 1998. Jyväskylä. Atena.

Tuomaala, T. & Myyryläinen, M. 2002. Luonto tutuksi. Jyväskylä: Kustantajat Sarmala OY – Suomen luonnonsuojeluliitto – Luonto-Liitto.

Widenius, S. 2017. Mistä on hyvä seikkailukasvatus tehty? Suomalaisen seikkailukasvatuksen tunnuspiirteiden ja arvojen määrittäminen laadukkaana toiminnan kuvaajiksi. [Verkojulkaisu]. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 18.10.2017]. Saatavissa: http://www.snk.fi/media/opinna-cc-88ytetyo-cc-88_widenius.pdf

LIITTEET

Liite 1 Kirje vanhemmille

LIITE 1 Kirje vanhemmille

Hei vanhemmat!

Lokakuussa Oravat-ryhmässä käynnistyy seikkailukasvatusprojekti, jonka tarkoituksena on tehdä päiväkotijumpille oma seikkailukasvatuksellinen menetelmäopas. Projekti on osa opinnäytetyötäni ja se pitää lasten osalta sisällään erilaisia seikkailuja, joissa korostuvat ryhmätoiminta, yhteistyötaidot, sopiva jännitys ja itsensä ylittäminen. Seikkailuissa liikutaan paljon luonnossa, mutta tulemme mahdollisesti hyödyntämään myös parkin tarjoamia sisätiloja seikkailujemme näyttämönä.

Mikä seikkailukasvatus?

Varhaiskasvatuksessa toteutettava seikkailukasvatus tarkoittaa turvallisesti toteutettua ja hyvin suunniteltua toimintaa, kasvatus- ja kasvuprosessia, jossa lapsi on mukana kokonaisvaltaisesti.

Seikkailuissamme korostuvat yhteistoiminta ja ajatus siitä, että jokainen on tärkeä.

Pyydän teitä vanhempia palauttamaan tämän osallistumis- ja kuvauslupalomakkeen. Seikkailuista otettuja kuvia käytetään elävöittämässä tulevaa seikkailukasvatusopasta.

Olen opintojeni ohessa töissä JUMPissa Sammakot ja Heinäsirkat-ryhmässä ja minulta voitte halutessanne kysyä aiheesta lisää.

Ystävällisin terveisin,

Aija Hylkilä

Osallistumis- ja kuvauslupalomake pyydetään palauttamaan

4.10.2017 mennessä Miia-opelle

Lapsen nimi: _____

Lapseni saa osallistua seikkailukasvatustuokioihin: ____

Lastani saa kuvata, ja kuvia saa käyttää opinnäytetyössä: ____

Lastani saa kuvata, mutta kasvot eivät saa näkyä kuvissa: ____

Lastani ei saa kuvata: ____

Huoltajan allekirjoitus, ja nimenselvennys:
